

1 Korinti

Pauloŋe Korinti yengât ekap aŋgoân kulemgum katyŋgiop.

1 ¹⁻²O bukulpne,
Yen Korinti kapi ambolipŋaŋe Yesu Kiristo orop biwiyenŋe hikuakmâ konohâk otmu tem lâuwaŋgim manŋetgât Anitâŋe meyhoph. Nâ Paulo. Emelâk Awoŋnenŋe Anitâŋe Yesu Kiristohât aposolo sâm katnekmâ âi nihiop ya mem mansan. Otmu bukunenŋe âlâ, kutŋe Sostene, yâkŋe nâ orop nep tânahom mansait. Yawuhât netŋe heroŋe nâŋgâyŋgim ekap yu kulemgum katyŋgiait. Yâhâ lohimbi hânŋan kulemŋan manmâ araiŋe Kiristohâlen biwiyenŋe kepeim manmai ya Anitâŋe meyekmu komot konohâk otmâ tem lâuwaŋgim Kutdânenŋe Kiristo mepaem manmain.

³Otmu yengât nâŋgâm Anitâ yuwu sâm ulitguman. “O, Awoŋ, gâŋe Kutdânenŋe Yesu Kiristo orop Korinti kapi ambolipŋe Kiristohâlen biwiyenŋe katmâ mansai ya yengât nâŋgâm tihityenŋe otmutâ biwi nâŋgân nâŋgânyenŋe kepeiakmâ konohâk otmâ sânduk sâekgât ulitgohoan.” Yawu sâm ulitguman.

Pauloŋe Korinti kapi ambolipŋe yengât nâŋgâm Anitâ mepaeop.

⁴⁻⁵Anitâŋe ikŋe engatŋeâk otmâ meyekbe sâm Yesu Kiristo hâŋgângumu giop. Gârâmâ yâkâlen biwiyenŋe katŋetâ Anitâŋe yekmu ârândâŋ otmap. Otmu Kiristo orop biwiyenŋe kepeiakmâ manŋetâ mâmâŋe otyŋgimu mansai. Yawu otyŋgimu nâŋgân nâŋgânyenŋe holaŋakmu yâkât den pat âlepŋe hewewenŋak ekyongonŋetâ bukulpnyenŋe nâŋgâŋetâ âilonŋo oap. Yengât den pat ya nâŋgâm Anitâ mepaeman. ⁶⁻⁷Yâhâ yen emelâk biwiyenŋe Yesuhâlen katbi yakât nâŋe Kiristohât den kâsikum yŋgiminiwan. Ya nâŋgâm yâkâlen biwiyenŋe kepeiŋetâ mâmâŋe otyŋgimu tem lâuwaŋgim orotmeme bâleŋe pilâwi yan ki torokatmâ manmâ gai. Yakât otmâ Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mâmâŋe

otyngimu manman âleprahât bulâŋe topŋe topŋe yengâlen tetemu mansai. Otmu Kutdânenŋe Yesu Kiristoŋe âwurem ge meyekbuap yakât biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe kilik kilik sâmu mambotbaŋgim mansai. 8-9Yawu gârâmâ Anitâ nanŋe Yesu Kiristo Kutdânenŋe orop biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe hikuakmâ mannomaihât Anitâŋe meyehop. Meyehop yakât otmâ ikŋahâk ki betyongowuap. Yakât otmâ Yesu Kiristohât wâtŋan manmâ yâhâŋetâ sâp patoen âwurem ge meyekbuap yan yâkât senjan koko salehâk kinnomai.

Korinti lohimbiŋe yeŋahâlâk naŋgaŋŋetâ yahalop.

10-12 Bukulipne, den umatŋe âlâ yengâlen tap yakât sâmune nâŋgâŋet. Yeŋgâlen gâtŋe imbi âlâ, kutŋe Koloe sâm, yâkât hoŋ bawalipŋaŋe taka yuwu sâm eknohowi. “Bukulipge Korinti kapiân mansaiŋe yeŋahâlâk naŋgaŋŋetâ yahatmu yuwu sâm den kakŋan sahaŋgim hioŋakmâ mansai. “Âo, Paulo yamâ nengât kunnenŋe. Yâkât den nâŋgâmunŋe bulâŋe otmap,” sâmai. Yâhâ buku nombotŋaŋeâmâ hioŋakmâ yuwu sâmai. “A, a, yawu bia. Nenâmâ Apolohât den nâŋgâmunŋe bulâŋe otmu tem lâuwangimain,” sâmai. Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâmai. “Bâe, wonâŋen, nenâmâ Petorohât komot. Yâkŋe kunnenŋe manmâ den bulâŋe sâmap ya konok nâŋgâmain,” sâmai. Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâmai. “Onŋ, nenâmâ Yesu Kiristohât den nâŋgâm lâumain. Âlâlâ yeŋgât den nâŋgâmunŋe helekŋe otmap,” sâmai.” Den pat yawu eknohoŋetâ nâŋgâmunŋe ki ârândâŋ oap. Bukulipne, Kutdânenŋe Yesu Kiristoŋe sârereyekmâ kaweyenjan kinmu kuŋetâ muop. Yakât nâŋgâm ki hioŋakmâ ikŋiâk ikŋiâk otnomai. Yawu otmâ kaok orangim biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe hikuakmâ konohâk otmu den kakŋan ki sahaŋginomaihât naŋgan. 13Yawu gârâmâ yeŋgât den pat ya naŋgan. Yawu gârâmâ yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Yeŋe hioŋakmâ nombotŋaŋak Kiristohât komot bulâŋe mannomaihât dop ki tap. Yesu Kiristoŋe yen komot konohâk manŋetgât menduhuyehop. Yawu gârâmâ yeŋahâk ki hioŋaknomai. Yawu gârâmâ nâŋe yeŋgât tosaŋhât otmâ howanân ki nohoŋetâ muwan. Me manman kârikŋahât pat yakât bulâŋe menomaihât nâhât kulân toen ki katyekbi. Yakât otmâ girawuhât otmâ imbiâk nâhâitŋe kunnenŋe oap sâm den sahaŋgimai? 14Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe lok yâhâp, kutyetŋeâmâ Kirisipo yet Gaio yâhâk toen katyelekan. Yakât nâŋgâmunŋe âilongo oap. Yamâ wongât? Nâŋe lok sambe toen mem katyekban mâne dondâek hioŋakŋetâ umatŋe kakyenjan yâhâmbâp. 15-16 Âo, nelâmnohoap, ya nâŋgâmunŋe teteap. Nâmâ Setepanas imbiŋe naomŋe hârohâk toen katyekban. Yâhâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ toen katban me ki katban ya ki nâŋgâmunŋe teteap. Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe sambeŋe nâhâitŋe toen katnenehop ya ki sânomai. 17Yawu gârâmâ Yesu Kiristoŋe menekmâ âi sâm nihiowân yan lohimbi toen katyekbomgât ki

eknohop. Yâhâ ikŋak sârerenenekmu howanân kuŋetâ muop yakât den pat ya kâsikum yingiwomgât âi sâm nihiop. Yâhâ den kâsikum yingiman yan nâhât nângâŋetâ yahatmu Kiristohât den pat yakât nângâŋetâ gemap sâm den pat ya tâŋ tâŋâk ekyongoman. Den ya nine nângân nângân watmâ ki kâsikum yingiman.

Kiristoŋe sârerenenekmâ kawenenŋan kinmu kuŋetâ muop.

¹⁸Yâhâ Kiristoŋe sârerenenekmâ kawenenŋan kinmu kuŋetâ muop yakât den pat âlepŋe ya lohimbi hiliwahonomaihât pat mansaiŋe nângâŋetâ tâŋât otmap. Yamâ benŋe nenâmâ manman kârikŋahât pat mansainŋe den pat ya nângâmunŋe keterakningimu yâkât wâtŋan kinmâ tem lâuwangimain. ¹⁹Den yan yuŋe emelâk Anitâŋe poropete âlâ den ekumu kulemuop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lok nombotŋaŋe yeŋe nângân nângân watmâ bukulipyenŋe den kâsikum yingimai yâhâmâ biwiyenŋe mem gulip tuhumune nângâŋetâ ki keterakbuap. Me lok nombotŋe nângân nângânyenŋe oropŋe yeŋe eŋgatyenŋeâk otmâ bukulipyenŋe den ekyongomai yamâ mem kopa tuhuyekmune pâpŋumai.” Den yawu tap.

²⁰⁻²¹Yâhâ lok âlâ me âlâŋe yeŋe nângân nângân watmâ Anitâhât den nângâm pesuk pilânomaihât mâtâp yamâ ikŋe eŋgatyenŋeâk maŋguyingioŋ. Yakât otmâ sâp yiwerenŋe yuâmâ lok nângân nângânyenŋe oropŋe yeŋahâk Anitâhât den nângâm pesuk pilânomaihât dop âlâ ki tap. Me lok nombotŋe pepa emetŋan yâhâmaiŋe den girawuya Anitâhât biwiŋan tap yakât nângâne sâm hâum pâpŋumai. Me lok nombotŋaŋe menduhuakmâ yu yakât topŋe nângâne sâm den alahumai yaŋe gurâ Anitâhât den ki nângâm heŋgeŋgumai. Yawu otmâ Kiristohât den pat âlepŋe nângâŋetâ tâŋât otmap. Yâhâ nenŋeâmâ yâkât den nângânomgât mâtâp ki maŋguningimap. Yakât otmâ denŋe nângâmunŋe bulâŋe otmu Anitâŋe nine nanne baratne sâm wawaenenekmâ manman kârikŋahât pat kuningioŋ. Yakât otmâ loggât nângân nângânâmbâ tetem gap yakât nângâmunŋe gemap. ²²⁻²³Yâhâ Yura lohimbiŋe kulem topŋe topŋe tetemu ekŋetâ âlâ kândâkdâ otmap yanâk Anitâhâlen biwiyenŋe katmai. Yawu gârâmâ Yesu Kiristo howanân kuŋetâ muop yan kulem teteop yakât ekyongomunŋe nângâŋetâ gemu bet pilâmai. Yâhâ Girik lohimbiŋeâmâ manmanyenŋahât topŋe lok âlâ me âlâŋe sâm kusânâ ekyongonŋetgât nângâmai. Yawu nângâmai yamâ nenŋe Kiristohât den pat âlepŋe ekyongomunŋe nângâŋetâ tâŋât otmap. ²⁴⁻²⁵Yawu gârâmâ Yesu Kiristoŋe Anitâhât biwiŋan den âlâlâ tatmap yakât topŋe sâm teteop ya lohimbi nombotŋaŋe nângâŋetâ tâŋât otmap. Den yakât topŋeâmâ lok âlâ me âlâŋe yeŋahâk nângâm heŋgeŋgunomaihât dop âlâ ki tap. Yamâ benŋe nen Yura lohimbi nombotŋe otmu yen Girik me pâku lohimbi nombotŋe Anitâŋe dâinenekmâ mâmâŋe otingimu den pat âlepŋe ya nângâmunŋe

âlâ kândâkdâ otmap. Yawu otmâ yâkâlen biwinenŋaŋe kepeimunŋe nine nanne baratne sâm menenehop. Yâhâ manman kârikŋahât pat kuningiop yakât bulâŋe nenŋahâk menomgât dop âlâ ki tap. Yawu gârâmâ Yesu Kiristo howanân kuŋetâ muop yamâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatmu yâkâlen kândiwahom manman kârikŋahât mâtâp mem teteningiop. Mâtâp ya watmâ yâhânôm yan bulâŋe ningimu menom.

²⁶⁻²⁸ Bukulipne, den sâm aran yukât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Emelâk Anitâŋe yen dâiyekmâ Kiristohât komolân torokatyeŋop yan lohimbî belâŋen manminiwiŋe nâŋgâyîŋiŋetâ girawu teteop yakât sâwe. Yen yekmâ nâŋgân nâŋgânyeŋe geheŋe sâm nâŋgâyîŋiŋetâ geminiop. Yakât otmâ lohimbî belâŋen manmâ nâŋgân nâŋgânyeŋe orop mansaiŋe yen yekmâ aŋulaknomai sâm Anitâŋe meyeŋop. Yâhâ yakât dopŋeâk lohimbî belâŋen manminiwiŋe yekmâ lok tâŋât me lok inŋe sâm nâŋgâyîŋiŋetâ geminiop. Yawu gârâmâ Anitâŋe meyekmâ biwi sânduhân katyekmu mansai. Yakât otmâ lok papato me lok kutyeŋe orop belâŋen manmai yaŋe yekmâ yuwu sânomai. “Biwi sânduhân manŋetâ nenŋe hâmbiŋ gumbiŋ mansain sâm aŋulaknomai. ²⁹Topŋe yawuhât lohimbî âlâ me âlâŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu “Nenŋahâk manmunŋe ârândâŋ oapgât manman kârikŋan mannom” sâm Anitâ ekunomaihât dop âlâ ki tap. ³⁰Yawu gârâmâ Anitâ ikŋahâk menenekmâ mâmâŋe otningimu Yesu Kiristo orop biwinenŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu mansain. Yawu otmâ yâkât biwiŋan den girawu tap ya biwi nâŋgân nâŋgânnenŋan katmu nâŋgâmunŋe keterakningimâp. Keterakningimu tem lâuwangimunŋe nenekmu ârândâŋ otmap. Yawu torokatmâ manmâ yâhânomgât manman bâleŋahât paŋŋoŋâmbâ holaŋnenekmu mansain. Yakât otmâ mâtâp katningiop ya watmâ Kiristohât wâtŋan kinmâ manmâ yâhânôm yanâmâ nine nanne baratne koko salek sâm menenebuap. ³¹Den yan yuŋe Anitâŋe emelâk poropete âlâ den ekumu kulemuŋop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lohimbî âlâ me âlâŋe bukulipnenŋaŋe nâŋgâningiŋetâ yahalâk sâm ki mepaeaknomai. Yâhâ Kutdâyeŋaŋe mâmâŋe otyiŋgmu manman âlepŋahât bulâŋe yeŋgâlen teteap yakât Kutdâyeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu bukulipyenŋe ekyongonomai.” Yawu tap.

**Kiristohât den pat nâŋgâŋetâ hâi hâiŋe otmap sâm
den hewewenŋâk kâsikum yiŋgiminiop.**

2 ¹ Bukulipne, den sâm aran yukât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât ninan hâum sâmune nâŋgâŋet. Nâŋe yeŋgâlen puwâk takawan yan Anitâŋe tihitnenŋe otmâ Yesu Kiristo hâŋgâŋumu giop yakât den pat ekyongowan. Ekyongowan yan nâŋgâŋetâ hâi hâiŋe otmap sâm hewewenŋâk kâsikum yiŋgiminiwan. Me emelâk pepa emetŋan

yâhâmune nângân nângân topŋe topŋe kâsikum nihiminiwi ya ki watmâ ekyongomune nângâŋetâ hâi hâiŋe otminiop. ²Yawu otmâ Yesu Kiristoŋe kawenennan kinmu howanân kuŋetâ muop yakât nângâm heŋgeŋguŋetgât biwinanŋe kepeim den pat âlepŋe ya konohâk sâm holaŋmâ ekyongominiwan. ³Sâp yan den ya girawu sâm ekyongomune nângâŋetâ bulâŋe yengâlen teteâk sâm nângâm biwine ahom niahop. Yawu otmâ lohottjan ekyongominiwan. ⁴⁻⁵Ekyongominiwan yan den topŋe topŋe ki sâm biwiyenjan kioŋminiwan. Yawu gârâmâ Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mem hewewej tuhuyekmu biwiyenjan Kiristohâlen kepeiwi. Yakât otmâ yengât manmanyeŋe ekmune Anitâhât wâtjan kinmâ loŋgât nângân nângân ya ki watmai yawu oap.

**Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe biwinennan kioŋmu
Kiristohât den pat nângâmunŋe bulâŋe otmap.**

⁶⁻⁸Nâŋe nângân nângân girawuya watmâ den ekyongomune lohimbi nombotjanŋe nângâŋetâ keterakmu Kiristohât nângâm tem lâuwangim mansai. Yakât yuwu sâmune nângâŋet. Nângân nângân watman yuâmâ lok papatolipnenŋe yengât nângân nângânyenambâ ki tetemap. Otmu yakât topŋe gurâ nângâm pâpŋum gai. Yâhâ nângâm heŋgeŋguwi mâne Kutdânenŋe Kiristoŋe Anitâ orop dopyetŋe konok oap yakât nângâm ki hâkâŋ otmâ howanân kuŋetâ mumbâp. Lok yawuya gulip otnomai yakât otmâ yâk yengâlen den nângâwe sâm ki ariman. Me lok nângân nângânyenŋe oropŋe menduhuakmâ yu yakât topŋe nângâne sâm alahu gulahu otmai ya yengâlen gurâ ari nângân nângân ya ki meman. Yawu gârâmâ nângân nângân kâsikum yingim gan yukât topŋe yuwu tap. Anitâŋe hân hibim ki kândikyotgop yapâek nângân nângân yu ikŋe biwiŋan tatmâ gaop. Yakât otmâ lohimbi nombotjanŋe yeŋe nângân nângân watmâ yakât topŋe nângâne sâm hâum pâpŋum gawi. Yawu gârâmâ nenŋe Anitâ orop laŋinŋan tatmâ manman kârikŋan mannomgât nângâm ikŋe nângân nângân watmâ Kiristo hâŋgâŋgumu ge yakât topŋe eknongop. ⁹Yâhâ Anitâ biwiŋan nângân nângân talop yakât nângâm poropete âlâŋe den kulemgup ya yuwu tap.

“Lohimbiŋe Anitâhâlen biwiyenjanŋe tiŋâk kepeim manmai ya yengât nângâm manman âlepŋahât pat kuyingimu tap. Manman yakât lok âlâ me âlâ biwiyenjanŋe nângâm pâpŋumai. Me senyenjan ki tetemu ekmai. Me yakât den pat ki sâŋetâ nângâmai.” Den yawu tap.

¹⁰Yawu gârâmâ Anitâhât biwiŋan den tatmap yakât topŋeâmâ ikŋe Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe naŋgap. Otmu lok biwinenŋahât topŋe yawuâk naŋgap. Yakât otmâ Anitâŋe yâk hâŋgâŋgumu ge biwinenŋan kioŋmu Kiristohât den pat nângâmunŋe bulâŋe olop. ¹¹Yakât topŋe nângâŋetâ keterahâkgât lok manmannenŋan hâum sâmune nângâŋet.

Lok âlâ me âlâŋe bukulipyenŋe yengât biwiyenŋan den girawu tatmap ya ki nâŋgâmai. Yâhâ lok girawuya yengât biwiyenŋan tatmap ya yengâhâk nâŋgâmai. Otmu yakât dopŋeâk lok âlâ me âlâŋe Anitâhât biwiŋan den tatmap ya ki nâŋgâmai. Yamâ Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe konohâk nâŋgâmap. ¹²Yâhâ nenŋeâmâ lok âlâ me âlâhât biwiyenŋambâ nâŋgân nâŋgân âlâlâ tetemap ya nâŋgâm biwinenŋan ki katmain. Anitâhâlen biwinenŋaŋe kepeim manmâ gain. Yakât otmâ yâkŋe ikŋe engatŋeâk otmâ manman âlepŋahât bulâŋe topŋe topŋe ningimu mansain. Yakât topŋe nâŋgâm heŋgenŋunehât ikŋe Wâtŋât mâmâŋahât Heak hâŋgâŋumu biwinenŋan kionŋmap. ¹³Biwinenŋan kionŋmap yan lokgât nâŋgân nâŋgân ki watmain. Yâhâ yâkât nâŋgân nâŋgân watmâ Anitâhât den bukulpnenŋe kâsikum yingimain. Kâsikum yingimunŋe Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe biwiyenŋe mem pâroŋ pilâmu nâŋgâŋetâ keterakyiŋgimap. ¹⁴Yâhâ Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe lok nombotŋe biwiyenŋan ki kionŋmâ mâmâŋe otyiŋgimap yaŋeâmâ manman âlepŋe yakât bulâŋe âlâlâ ekŋetâ tãŋât otmu hâkãŋ otmâ. ¹⁵⁻¹⁶Yâhâ nenâmâ Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe biwinenŋan kionŋmâ mâmâŋe otningimu Kiristohât biwiŋan nâŋgân nâŋgân âlâlâ tap yakât ki hâum pâpŋumain. Yakât otmâ yu yakât topŋe nâŋgâm heŋgenŋumain. Yawu gârâmâ lohimbi belâŋen manmaiŋe topnenŋe hâum pâpŋumai. Otmu Anitâhât biwiŋan nâŋgân nâŋgân âlâlâ tap yakât gurâ hâum pâpŋumai. Den yan yuŋe emelâk Anitâŋe poropete âlâ den ekumu kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Kutdâhât biwiŋan den tatmap ya lok âlâ me âlâŋe yengâhâk nâŋgânomaihât dop âlâ ki tap. Otmu Anitâmâ nâŋgân nâŋgân amboŋe. Yakât otmâ wuân me wuâŋgât ki âlâ pâpŋumap. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâŋe den kâsikum waŋbuapŋât gurâ dop ki tap.” Den yawu tap.

Biwinenŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu tânahom Anitâ hoŋ bawãŋgimain.

3 ¹⁻²Bukulipne, yengât topyenŋe teteãkŋât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Lepat namân gâtŋe yamâ sot kândâkdâek ki yingimunŋe nemai. Yeŋeâmâ Kiristohât komolân torokatbi yamâ ŋaŋa yengât dop oai. Yâhâ lohimbi belâŋen mansai yâhâmâ Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe biwiyenŋan ki kionŋmu yaŋak Kiristohât pâpŋumai. Yen dop yawu manmâ Kiristohât topŋe ki nâŋgâm heŋgenŋuai. Yakât otmâ sot kândâkdâek yingimune neŋetâ ombeyenŋan tatbuap. ³⁻⁴Yâhâ lohimbi belâŋen mansaiŋe Kiristohât den pâpŋumai ya yengât dop otmâ mansai yamâ yuwu. Yeŋeâmâ nâŋgâm bâleangim den kakŋan sahaŋgim yuwu sâmâi. “O, Paulo yamâ nengât kunnenŋe.” Yâhâ buku nombotŋaŋeâmâ hionŋakmâ yuwu sâmâi. “A, a, yawu bia. Nenâmâ Apolohât den

nângâmunne bulâne otmap.” Yawu sâam yan lohimbi belângen manmaïnge otmai yawuâk yeje otmai.

⁵Yâhâ nâmâ Apolo orop Anitâ hoj bawaŋgim Kiristohât den pat âlepne ekyongomutje yâkâlen biwiyeje katbi. Yâhâ Anitâne âi ikŋiâk ikŋiâk sâam nitgimu mem manmâ gait yakât nângânetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâwe. ⁶Lok âlâne nep tuhum sot âlâhât alikje kâmetmap yakât dopŋeâk nâne yeŋgâlen taka topne katmâ Kiristohât den pat ekyongowan. Aiop lok yaŋe sot âlâhât alikje kâmetbuap yakât kakŋan bukuŋe âlâne newân ari buruŋ tetemu hele tuhuwuap yakât dopŋeâk Apolone nâhât betnehembâ taka âi yu torokatmâ Kiristohât den kâsikum yingiop. Aiop lok yaŋe hele tuhum arimu Anitâne konok lukulemu yan bulâne tetewuap yakât dopŋeâk mâmâne otyingimu yâkâlen biwiyeŋe kepeinetâ yeŋgâlen bulâne tetemap. ⁷Nâne topne katmâ den ekyongowan. Yâhâ Apoloneâmâ den kâsikum yingiop. Yawu gârâmâ Anitâ ikŋak mâmâne otyingimu bulâne yeŋgâlen tetemu Kiristohâlen biwiyeŋe kepeim gai. Bulâne yeŋgâlen tetemap yamâ netgât âi bia. Anitâ ikŋak nângâyingimu tetemap. Yakât otmâ yâkât nângâmunne yahalâk. ⁸Yâhâ Apolo orop Anitâ hoj bawaŋgim mansait. Yakât otmâ nângânitgimu dop konohâk mansait. Yâhâ yâkât sâtgât otmâ tem lâuwangim mansait yakât hâmeŋe ikŋiâk ikŋiâk nitgiwuap. ⁹Yenâmâ Anitâhât kalam yakât dop mansai. Nerâmâ biwinetŋe hikuakmâ konohâk otmu tânahom yâkât sâtgât otmâ kalamŋan ari âi tuhuwangimait.

Kiristone manmannenjahât topne mem tetewuap.

Bukulipne, yakât topne nângâm heŋgengunetgât den âlâen hâum sâwe. Yenâmâ Anitâhât emetgât dop mansai. ¹⁰Nenŋe topne katmâ emet tuhune sâam yan saran lâum kânângâmunne gemu yakât kakŋan hohem katmâ kokore pilâm gâremain. Emet yapâ torokatmâ tuhumunne âilonŋo lonŋo otmap. Yâhâ yakât dopŋeâk Anitâne âi sâam nihim mâmâne otnihimu biwinane tiŋâk kepeim pâku lohimbi yeŋgâlen ari topne katmâ Kiristohât den pat âlepne ekyongowan.

Otmu yakât kakŋan lok nombotŋe yeŋgâlen taka den ya kelangatmaiâhât nângâm nângâm kâsikum yinginetgât nanŋan.

¹¹Yâhâ emetgât kuhupin lâum kânângâmunne ŋiwiŋ ŋiwiŋ sâam kinmap yakât dopŋeâk Anitâne kuhupin sâam Kiristo kânângâmu kinmap. Yawu gârâmâ yâk pilâm âlâ kânângânomgât dop âlâ ki tap. ¹²Otmu emet ya torokatmâ tânŋe tuhum yan lok nombotŋe âwihiop, me bon, me kât kârikŋe, me simen, me ain yaŋe mem emet kârikŋe tuhunomai. Yâhâ lok nombotŋe âlâneâmâ hombot, me hâpu, me nak lohotŋe mem tuhuŋetâ kandi kandi otbuap. ¹³Yâhâ emet ya torokatmâ tuhumunne kârikŋe kinbuap me bâlewuap yakât topne Kiristone âwurem gewuwân mem

tetewuap. Sâp yan nenje amboŋan amboŋan emet ya torokatmâ tuhum mansain yakât topŋe teteâkgât yâkŋe sâmu kâlâpŋe punduŋ sâm emet ya semu topnenŋe tetewuap. ¹⁴Yâhâ emet ya tânŋe ki sem biatbuap otmuâmâ Anitâŋe hâmeŋe âlepŋe ningiwuap. ¹⁵Yawu gârâmâ emet ya sem biatbuap otmuâmâ hâmeŋe ki ningiwuap. Yakât nâŋgâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâwe. Emetnenŋan iri sikum me senŋe âlâlâ tatnŋiangiap ya aksihâk sem gulip tuhum bâsok senenekbuap yakât dopŋeâk Anitâhât senŋan manmannenŋahât bulâŋe bia kinmâ aŋulaknom.

¹⁶⁻¹⁷Yakât torokatmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Anitâhât opon kâmbukŋe ya kâlâhen ikŋe kawŋe tap sâmai yan hâum sâwe. Yenâmâ Anitâhât opon kâmbukŋe yakât dop otmâ mansai. Yeŋe Kiristohâlen biwiyeŋe katbi yapâek Wâtŋat mâmâŋahât Heakŋe ge hohetyeŋan tatmâ mâmâŋe otyiŋgim gap. Yakât otmâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu tat tat memeyeŋe mem bâleaknomai yamâ Anitâŋe hilipyongowuap.

¹⁸⁻¹⁹Yâhâ emelâk den yan ya yâhâpŋe sâmune nâŋgâŋet. Yeŋe biwiyeŋeŋe kâityongomu yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmapgât biwiyeŋe galemahom mannomai. Yâhâ lohimbî belâŋen manmaiŋe nâŋgân nâŋgân wuân me wuâŋgât nâŋgâŋetâ yahatmap yamâ Anitâŋe nâŋgâmu tâŋât otmap. Yâhâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe lohimbî belâŋen mansai yeŋgât nâŋgân nâŋgân watmâ yuwu sâmai. “Nenâmâ nâŋgân nâŋgânnenŋe orop mansain,” sâmai ya yeŋgârâmâ Anitâŋe nâŋgâyŋgimu gemap. Yâhâ Anitâŋe yeŋgât yawu nâŋgâyŋgimu gemapgât nâŋgân nâŋgân ya pilâm yeŋahât nâŋgâŋetâ giâkgât nanŋan. Yawu nâŋgâm mannomai yan lohimbî belâŋen manmaiŋe yeŋgât nâŋgâŋetâ gemu “lok kopa” sânomai yakât ki gorâyŋgŋiwuap. Den yan yuŋe emelâk lok âlâŋe den kulemguoŋ ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lok nâŋgân nâŋgânyeŋe oropŋe menduhuakmâ den hikuwi yakât bulâŋe mem tetene sâm nâŋgân nâŋgânyeŋe menduhum buku nombotŋe kâityongonomai. Kâityongone sâm otnomai yan Anitâŋe nâŋgân nâŋgânyeŋe mem gulip tuhumu yeŋahâk kâirahom hiliwahonomai.”

²⁰Yâhâ âlâmâ yuwu tap.

“Lok nâŋgân nâŋgânyeŋe oropŋe yeŋahâk nâŋgân nâŋgânyeŋe menduhum den hikumai yakât Anitâŋe nâŋgâmu helekŋe otmap.” Den yawu tap.

²¹⁻²²Yakât otmâ lok âlâ me âlâŋe yeŋgâlen taka yeŋe den kâsikum yiŋginomai ya yeŋgât ki nâŋgâŋetâ yahatbuap. Yâhâ emelâk Anitâŋe wahap topŋe topŋe hânân kalop yapâek tetem gap. Otmu tetem yâhâwuap. Ya kerek yeŋgât sâm pat kuyiŋgiop. Yakât otmâ nâ Apolo yet Petoro orop yeŋgât amutyeŋan manmâ hoŋ bayŋgim mansain. ²³Otmu kunnenŋe yamâ Kiristo. Otmu Kiristohât kunŋe yamâ Anitâ konok.

Kiristoŋe biwinenŋahât topŋe ekmâ sâŋ hâreningiŋuap.

4 ¹Yakât otmâ nengât yuwu nâŋgânômai. Anitâŋe ikŋe den bulâŋe ya sâŋ tetem ekyongonehât menenekmâ âi sâŋ ningimu Kiristo hoŋ bawaŋgim mansain. Yeŋe yawu nâŋgâningiŋetâ dopŋan otbuap. ²Yâhâ Anitâŋe nen kerek âi sâŋ ningimap ya biwinenŋaŋe tiŋâk kepeim manmâ yâhânômŋât sâŋ ningiop. Yawu ki otnom yanâmâ nenekmu dondâ bâlewuap. ³Yakât otmâ tem lâuwawaŋgiman me bia yakât topŋe eknehât yeŋe nâŋgân nâŋgân me lok âlâhât nâŋgân nâŋgân watmâ den âiân katnekmâ sâŋ hârenihinômai yakât ki gorânihiap. Otmu nine biwinahât topŋe girawu tap yakât nâŋgâm nine nâŋgân nâŋgân me lok âlâhât nâŋgân nâŋgân ki watman. ⁴Yâhâ nine biwinahât topŋe girawu tap ya nâŋgâman yan Kutdâhât den bulâŋe nâŋgâmune biwinan hâumu tosa biaek mansan yawu biwinaŋe nâŋgâman. Yawu gârâmâ Kutdâhât senŋan koko salehâk mansan yawu ki sâwom. Kutdâ ikŋak biwinahât topŋe ekmâ sâŋ hârenihiwuap. ⁵Yâhâ nenŋe âlâlâ otnehât nâŋgâmain me tihân otmain memain ya Kutdânenŋaŋe âwurem ge mem tetekŋan tuhum sâŋ hâreningiŋuap yakât sâpŋe Anitâŋe kalop. Sâp yan nenŋe Anitâhât den kâsikum yingim mansain nengât biwinenŋahât topŋe ekmâ nâŋgâningim hâmeŋe âlâku ikŋiâk ikŋiâk ningiŋuap. Yakât otmâ yeŋeâmâ sâp yiwereŋe sâŋ bâleningiŋetâ ki ârândâŋ otmap.

⁶Bukulipne, yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Lok âlâ me âlâŋe Anitâhât nâŋgân nâŋgânŋe miti denân tap yukât andemŋe wangim torokatnomaihât dop âlâ ki tap. Yakât topŋe yeŋe nâŋgâm heŋgeŋuŋetgât den sâŋ aran yu Apolo orop netŋan hâum ekyongomune naŋgai. Yakât otmâ yeŋe buku âlâhât nâŋgâŋetâ yahatmu âlâhât nâŋgâŋetâ gemu sâŋ bâleawŋimai yaŋe dondâ bâleap. ⁷Yen âlâŋe sâŋ yingimu yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmap? Yawu otŋetâ dondâ bâlemap. Yâhâ nâŋgân nâŋgânyeŋe âilongo tetemap yamâ in ki tetemap. Anitâ ikŋak biwiyenŋan kioŋmu yanâmâ ya tetemap. Otmu yâkŋe wahap âlâlâ kerek bāt belaiâk ningimap. Yawu otningimap yakât otmâ nenŋahât nâŋgâmunŋe yahatbuapgât dop âlâ ki tap.

Anitâŋe Paulo aposolo âi sâŋ waŋmu hoŋ bayingim manop.

⁸Bâe, yeŋe “Emelâk nâŋgân nâŋgânnenŋe keterakningimu Anitâhât den topŋambâek naŋgain,” sâmai. Me “Nenŋahâk manman âilongoân mansain,” sâmai. Otmu emelâk kunyetŋe manmunŋe amutnenŋan mansawot netgât yawu sâmai. Yawu sâmai yaŋe ki ârândâŋ oap. Gârâmâ yeŋe Anitâhât den topŋambâek nâŋgâm kunlipnenŋe otmâ manman âilongoân manbâi. Yawu mansai mâne orowâk manbâin. ⁹Yawu gârâmâ manmannenŋahât nâŋgâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâwe. Tembe lâuŋe lok bâleŋe meyekmâ den âiân katyekmâ mumuhât pat kuyingimai.

Yawu otyingim yanâmâ meyekmâ lohimbi senyen kanângâyekjetâ kinjetâ mem âlâlâ tuhuyekmai. Yakât dopjeâk Anitâje menenekmâ aposolo âi sâmb ningim lok kerek yengât amutyenjan katnenekmu lok bâleje yekmâ nângâm bâleyingim mem âlâlâ tuhuyekmai yakât dopjeâk nenekmâ nângâm bâleningimai. Nenekmâ nângâm bâleningimai yakât topje ajeleje nanjai. ¹⁰Nenâmâ Kiristohât den pat âlepje lohimbi belângen mansai ya ekyongomunje nângâjetâ nahat otmu nengât lok senduk sâmai. Yâhâ yehâhât nângâjetâ yahatmu “Nângân nângânnenje orop manmâ biwinnenje galemahom mansain,” sâmai. Yâhâ nengât nângâjetâ gemu Anitâje ki mâmâje otyingimu bulâje tetemap nengât yawu sâmai. Yawu sâmb yan yehâhât nângâjetâ yahatmu “Anitâje mâmâje otingimu âi topje topje memunje bulâje tetemap,” sâmai. Yakât otmâ lohimbi belângen manmaiye yengât nângâjetâ yahatmu ewe katyekmai. Yâhâ nengârâmâ nângâningijetâ gemu lok tawi tawiye sâmai. ¹¹⁻¹²Bulânâk hop sambe kakjan ki mansain. Nen bât kandiânâk nemain sâmb âihât hâhiwin nângâmain. Yawu otmâ emet kandiân im yahatmâ kapi hawamgum den ekyongomain. Yawu manmunje lohimbi belângen manmaiye nenekmâ hâim hilitnenekmai yan Anitâje lukuleyehâkgât ulitgumain. Yâhâ mem âlâlâ tuhunenekmai yan gurâ den bieak manmâ ki lohotje otmain. ¹³Otmu nengât huje bero sâmb hâinenekmai yan gurâ iliwetmâ den lohotjan sâmb ekyongomain.

¹⁴⁻¹⁵Nâ den sâmb aran yu nângâm ajulakjetgât ki ekyongoan. Anjoân nâ niniâk yengâlen taka Kiristohât den pat âlepje ekyongomune nângâjetâ bulâje otmu yâkâlen biwiyenje katbi. Yapâek yen orop biwinnenjae kepeiakmâ âwâ nan yawu manmâ gain. Yâhâ yengât galemlipyejeâmâ sesengâlâk. Gârâmâ âwâyejeâmâ nâ konohâk. Yakât otmâ yengât nângân nângân ya pâronj sâekgât wawaeyekmâ girem den yu ekyongoan. ¹⁶Yeje nanlipne yawu mansai. Yakât otmâ Kiristojê mâtâp yu wat sâmb nihiop ya tâj tâjâk watman. Nâje kâi towat otman yawuâk watmâ manjetgât nanjan. ¹⁷Yakât otmâ bukune Timoteo hângângumune yengâlen taka den kâsikum yingiwuap. Den kâsikum yingimu nângânomai yan nâje Kiristohât komot den kâsikum yingimune lâum mansai yakât topje nângâm hejengegunomai. Otmu Timoteo orop biwinetjae Kutdâhâlen kepeim nanje âwânjae tânahomawot yakât dopjeâk tânahom Kutdâhât âi memait.

¹⁸Yâhâ yen nombotjae nâhâitje ki takawuap sâmb yehâhât nângâjetâ yahatmu hâmeyeje bitmâ bitmâ oai. ¹⁹Yawu gârâmâ Kutdâje sâmb mâtâp tetenihiwuap yan yengâlen in yawu takawom. Taka lok yan yu âlâje mâmâje otyingimu yehâhât nângâjetâ yahatmu sâmb bâlenihim mansai yakât topje nângâwom. ²⁰Yâhâ yehâhât den topje topje alahum biwiyenje ki galemahom hejengegumai. Yakât otmâ Anitâje tihitnenje otmap yan ikje Wâtgât mâmâjahât Heak hângângumu biwi nângân

nângânnenjan ge mâmâne otningimu galemahom manmain. ²¹Yakât otmâ yengâlen taka girawu otyingiwomgât nangai? Nâne taka den kâwâ kârihân kuwikyebomgât nangai me lohotjan taka buku otyingiwomgât nangai?

Lok âlâne otmu dondâ bâleop ya ketetjetâ manâkgât sâop.

5 ¹Yengât den pat bâleje yuwu sânetâ nângâwan. Yengâlen gâtne lok âlâ mâmânâit yaje ki orotne otmâ mansawot. Orotmeme otmâ mansawot yawu yakât pâku lohimbine samut kârikne katjetâ tap. Yâhâ yejeâmâ yelemâ ki sâyitgimai. Yamâ yuwuhât yan. Yengâlen gâtne lok âlâne imbi memu nanyetne teteop. Yawu gârâmâ manmâ manmâ nanyetne lok otmu mâmâne ya bâleop. Mâmâne bâlemu âwânanje imbi âlâ miop. Yawu gârâmâ nanje yaje mâmâne orop manmawot. Yawu manmâ lok âwâyetne senje buhum betnehen kionmawot. ²Yawu otmawot yakât ki sâyitgim gai yakât anulakjet. Otmu lok ya ketetjetâ manbâp. Yawu otbâi yamâ yeje yelemâ ki yelemâ yawu otmâ yegahât nângânetâ yahatmap. Yakât nângâmune dondâ bâleap. ³Nâneâmâ kâlepnehen mansan. Yawu gârâmâ emelâk yen orop tatmâ biwinnenjanje sipawahom konohâk otmu den alahuwin. Yakât dopneâk yuwu ekyongomune nângânet. Yesu Kutdânenje biwanje yâk hikum mansan. Otmu yâkne girawu sâm hâreyingiop yawuâk lok bâleje yukât sâm hârewangan. ⁴Yâhâ nâ orowâk tain mâne girawu sâm hârewangimbâm yakât nângâm menduhuakmâ Yesu Kutdânenje yâkât wâtjan kinmâ yuwu otbanjet. ⁵Hâmbâi Kutdânenjanje âwurem ge lohimi biwinnenjahât topne ekmâ nângâm sâm hâreningiwuap. Sâp yan Anitâne lok yu membuaPgât yeje ketetjetâ ari belângen manmu Satanje hâhiwin wanbuap. Hâhiwin wanmu orotmeme bâleje otmâ mansap ya bet pilâm Kiristo tem lâuwangiwuapgât den ekyongoan yuwu otnomai.

⁶Lok yaje mâmâne orop mansawot ya yetgât den ki sâyitgim gai. Girawuhât otmâ yegahât nângânetâ yahatmap? Yakât anulakjet. Yâhâ biwina girawu tap yakât nângânetgât matuk kelujan hâum sâmune nângânet. Imbilipnenjanje dâmbia golangumai. Golangumâmâ matuk mendârejetâ keluje gemu dâmbia orop menduhujetâ matuk kelujanje sânduk sâm ârândân otmap. ⁷Yâhâ yakât dopneâk lohimi yâhâp yaje hohetyenan manmutâ orotmeme bâleje yuje mem bâleyekbuap. Yawu tetemapgât ketetyelekjetâ belângen ari manset. Yawu otnomai yanâmâ Anitâhât senjan koko salehâk mansai yawuâk torokatmâ mannomai. Yawu manmâ dâmbiaen matuk keluje ki mendârejetâ tatmap yakât dopneâk mannomai.

Yawu gârâmâ den âlâen hâum yuwu sâmune nângânet. Emelâk Tihit tihit Hombaŋ ârândânâk Yura lohimi nengât tosa biatningiâk sâm hotom uminiwiŋe lama nanje gâim hepne tuanguminiwi. Hepne tuangum yan

sot um neminiwi. Emelâk lama nanje gâim hepje tuanguminiwi yakât dopjeâk Kiristohât hepje moseleakmu mum yan nengât tosanenje bunewâk pilâningiop. ⁸ Yakât otmâ heroje nângâwangim um nenom yan matuk keluje yaŋe manman bâleŋahât dop oapgât ya orop ki menduhum nenom. Yawu otmâ manman koko salek yawuâk mannom sâŋ sot inâk nenom.

⁹ Yâhâ lohimbiŋe kâwâ konda otmâ mansai ya orop buku ki oraŋŋet sâŋ pepa kulemgum katyŋŋiwan ya ekŋetâ ki keterahop. ¹⁰ Yakât otmâ den yakâlâk sâŋ heŋŋengumune nâŋgâŋet. Pâku lohimbi nombotŋe kâwâ konda otmai, me senje âlâlâ ekŋâlem kombo meyŋŋimai, me Porom Lâpio mepaemai, yâk betyongom yeŋeâk mannomaihât ki sâwan. Yen lohimbi bâleŋe orop oset guset mansai. Yakât otmâ betyongom yeŋeâk mannomaihât dop âlâ ki tap. ¹¹ Yawu gârâmâ topŋe yuwuhât den ya kulemgum katyŋŋiwan. Bukulipyenje nombotŋe “Emelâk biwinnenje Kiristohâlen katbin” sâmaiŋe kâwâ konda otmai, me senje âlâlâ ekŋâlem sen buhu buhu otmai, me Porom Lâpio otmu Anitâ orowâk mepaeyelekmai, me den belâŋen sâmai, me to kârikŋe neŋetâ biwiyenje gulip otmap, me kombo meyŋŋimai. Bukulipyenŋe yawu otmai yamâ kewilâyekŋetâ belâŋen ge manŋetgât den ya kulemgum katyŋŋiwan. Otmu yâk orop lau konok ki nenomaihât nangan.

¹²⁻¹³ Yâhâ nâŋe lohimbi belâŋen mansai yeŋgât sâŋ hâreyŋŋiwomgât Anitâŋe ki sâŋ nihiop. Anitâ ikŋak biwiyenjahât topŋe nâŋgâm sâŋ hâreyŋŋiwuap. Yawu gârâmâ bukulipyenje orowâk biwiyenŋe hikuakmâ konohâk otmu menduhuakmâ Kiristo mepaemai ya yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe otŋetâ bâlemap ya sâŋ hâreyŋŋiŋet. Sâŋ hâreyŋŋiŋetâ ki nâŋgânomai ya kewilâyekŋetâ belâŋen ari mannomai. Yawu otnomai sâŋ Moseŋe girem den âlâ kulemguop ya yuwu tap.

“Lok orotmeme bâleŋe otmai ya hohetyenambâ ketetyekŋetâ arinomai.”

Lohimbiŋe hioŋakmâ den âiân karakminiwi.

6 ¹ Bukulipne, den umatŋe âlâ nâŋgâwan yakât yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Yeŋgâlen gâtŋe nombotŋe kuk otmâ hioŋakmaiân aŋgoân papatolipnenŋe umatŋe yu kuwikningiŋetâ kaok oraŋŋine sâŋ yâk yeŋgâlen ki mem ari tiripyongomai. Bukulipyenje hioŋakmai ya meyekmâ ari pâku lok yeŋgâlen den âiân katyekŋetâ yâkŋe sâŋ hâreyŋŋimai. Den pat yu eknohoŋetâ nâŋgâŋmune dondâ bâleop. ² Yâhâ nen Kiristohâlen biwinnenŋe kepeim manmainŋe lohimbi belâŋen mansai ya sâŋ hâreyŋŋinom yakât emelâk Anitâŋe sâŋ kalop. Âlâŋe yakât ki ekyongop? Nâ ekyongowan yakâ. Yâhâ lohimbi belâŋen mansaiŋe orotmeme bâleŋe otmai ya yeŋgât sâŋ hâreyŋŋinomai. Yakât otmâ den tâŋjât yuwuya yamâ yeŋahâk in yawu kuwikmâ

kaok oraŋgimbâi? ³Otmu hâmbâi sâp patoen aŋelo yeŋgât gurâ sâm hâreyiŋginom yakât sâm kalop. Yawu gârâmâ girawuhât otmâ bukulipyeye orop den ki kuwikmâ kaok oraŋgimai? ⁴Yawu gârâmâ yeŋe kuk otmâ hioŋakmaiân girawuhât otmâ lohimbî Kiristohât hâkâŋ otmai yeŋgâlen ari den âiân karakmai? ⁵Yen aŋunyeŋe bia. Yeŋgâlen gâtŋe lok âlâ nâŋgân nâŋgânŋe oropŋe sâm hâreyiŋgimu ârândâŋ otbuapgât dop tap ya naŋgan. ⁶Yeŋe hioŋakmaiân lohimbîŋe Kiristohât den nâŋgâŋetâ helekŋe otmu pilâmai ya yeŋgâlen ari den âiân karakŋetâ sâm hâreyiŋgimai ya nâŋgâmune dondâ bâleap.

⁷Yâhâ yeŋe hioŋakmâ den âiân karakmai yan Anitâhât den lâum pâpŋuŋetâ yaŋak manman âleŋŋahât bulâŋe yeŋgâlen ki tetem heŋgeŋuap. Yakât otmâ buku âlâ me âlâŋe mem bâleyekne sâm otŋetâ yan ki iliwetmâ matŋe kâpekyiŋgimbâi. Me kombo meyiŋgine sâm otŋetâ nembe kalem otyiŋgimbâi. ⁸Yawu gârâmâ yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu bukulipyeye orop sâm bâleŋgimai. Me kâirahom kombo meŋgimai. ⁹Lohimbî yawu otmaiŋe manman kârikŋan ki mannomai. Yakât âlâŋe ki ekyongop? Yakât emelâk ekyongowan yakâ. Yenâmâ imbiâk eŋatyeyeŋe kâityongomapgât yuwu sâmune biwiyenjan mem mannomai. Lok yuwuyaye manman kârikŋan mannomaihât dop âlâ ki tap. Sen buhu buhu otmâ kâwâ konda otmai, me emet huhumai, me imbilipyeye pilâyekmâ lok bukulipyeye orop manmâ ekŋâleakmâ otŋetâ bâlemap, me Porom Lâpio kum kâlâpŋum mepaemai. ¹⁰Me bukulipyeye yeŋgât senŋe âlâlâ ekŋâlem miakne sâm otmai, me kombo miŋgimai, me den bâleŋe hâiakmai, me kâirahomai, me to kârikŋe nem biwi hâlim otmai. Lok yawuyaye Anitâhât kapi himbimân tap ya ki ambokunomai. ¹¹Yâhâ embâŋân Kiristohâlen biwiyeye ki katbi yan yen nombotŋeŋe orotmeme bâleŋe yawu otmâ manminiwi. Yawu gârâmâ Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe biwiyeye mem hewewej tuhumu Kutdânenŋe Kiristohâlen biwiyeye katŋetâ Anitâŋe tosayeye pilâyŋgiop. Tosayeye pilâyŋgimu Kiristo orop biwiyeyeŋe kepeiakmâ konohâk otmu tem lâuwangim manŋetâ Anitâŋe yekmu ârândâŋ otmap.

Kâwâ konda ki otnom.

¹²Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe “Ninahâk yu me ya otbom yakât Anitâŋe nekmu ki bâlewuap,” yawu mon sânomai. Yakât otmâ nâŋe yuwu sâmune nâŋgâŋet. Bulâŋanâk yu me ya otnomai yakât Anitâŋe yekmu ki bâlewuap. Yawu gârâmâ otnomai ya kerekŋe yen otmu bukulipyeye ki tânyongowuap. Yâhâ ninan hâum sâmune nâŋgâŋet. Nâŋe yu me ya otbom yakât Anitâŋe nekmu ki bâlewuap. Yawu gârâmâ ya witgumâk otmâ yâhâwomgât biwinaŋe yahatmapgât yawu ki otbom. Biwine galemguakmâ manbom. ¹³Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe yuwu mon sânomai. “Nenŋe sot nemunŋe wâtnenŋe tiŋ tiŋ sâekgât

Anitâne sot topne topne kalop. Otmu sot nem kârikne mannomgât Anitâne tepnenne orowâk katnenehop. Yakât otmâ sot nemunne tepnenan gemap.” Den yawu mon sânomai yakât yuwu sâmune nângânet. Sâp pesuk sâwuawân Anitâne sâmu manman topne topne biatmâ metewuap. Otmu lohimbî nengât hâknenne yu kon sâm âine menom yakât Anitâne sâm kalop. Anitâhât tem lâuwangim mannomgât wâtnenne ningimap. Yakât otmâ lohimbî miakmâ biwiyetne hikuakmâ konohân mandomawot ya ki hârem kâwâ konda otnom. ¹⁴Yâhâ yâkne ikne wâtjambâek Kutdânenne mumuambâ mem yahalop. Yakât dopneâk nen mumuambâ mem yahatnenekbuap.

¹⁵Yâhâ Kiristohâlen biwiyene katbi yan yâk orop biwiyenane hikuakmâ konohâk olop. Yakât otmâ yâkâlen biwiyenane tinâk kepeim manmâ yâkât laune me kâine bâte otmâ hoj bawangim gamai. Yakât girawuhât otmâ kâwâ konda otmai yengâlen torokatmâ yâk orop buku orangine sâm oai? Kâmbukne, pilânetgât nanjan. ¹⁶Yâhâ lok âlâ me âlâne imbi kondarâ orowâk mandomawot yan hâkyetne konohâk otbuap. Âlâne yakât ki ekyongop? Den yan yune emelâk Moseje den âlâ kulemguop ya miap. Den ya yuwu tap.

“Lok âlâ me âlâne imbinahâlen torokatmu orowâk mandomawot yan hâkyetne konohâk otbuap.” Den yawu tap.

¹⁷Otmu lok âlâ me âlâne biwiyenane Kutdâhâlen kepeim mansaije yâk orop biwiyenane hikuakmâ konohâk otmap.

¹⁸⁻²⁰Yâk orop biwiyenane hikuakmâ konohâk olop yan Anitâne ikne Wâtgât mâmânahât Heak hângângumu biwiyenan ge tatmap. Biwiyenan ge tatmap yakât otmâ yeje engatyeneâk watmâ yu me ya otnomaihât dop âlâ ki tap. Kutdânenne Kiristone kawenennan kinmu kujetâ muop yan manman bâleñahât pañgoñâmbâ holañnenekmâ Anitâ orop manman kâriknan mannomgât pat kuningiop. Yakât otmâ biwiyenane yâkâlen kepeim tem lâuwanginomial. Tem lâuwangim mannetâ lohimbî belângen mansaije yekmâ Anitâ ewe katmâ mepaenomai. Yakât otmâ kâwâ konda ki otjet. Yawu otmain sâm haonmâ ârândân biwiyene galemahom mannet. Yâhâ lok âlâ me âlâne kâwâ konda otmai yan yeje hâkyene mem bâleakmai. Yâhâ orotmeme bâleje nombotne âlâ otmai yaje hâkyene ki mem bâleakmai.

Lohimbî miakmâ mansai yakât den

7 ¹Otmu yeje manman girawu mannom sâm yakât âinohom pepa kulemgum katnihijetâ ekban. Yakât yuwu sâmune nângânet. Lok âlâ me âlâne imbi barak manmâ Kiristohâlen biwiyenane kepeim yâkât tem lâuwangimainje imbi ki menom sânomai yaje ârândân otbuap.

²Yawu gârâmâ yengât kapilipyene kiñgitne orowâkne imbi yekñâlem otmâ tâpikgum mansai. Yakât otmâ yen lohimbîje miakmâ biwiyene

hikuakmâ konohân manñetâ ârândân otbuap. ³⁻⁴Otmu Anitâñe lokñe imbiñe miakmâ mandomawot sâop. Yakât otmâ imbiñeñe lokñahât pat mansap. Otmu lokñeñe gurâ imbiñahât pat mansap. Yakât otmâ hâkyetñe ki alirakdomawot. ⁵Yawu gârâmâ lokñeñe me imbiñeñe Anitâ ulitgumu sâp kâlep otbuap yakât hewewey otbe sâp yan angoân den alahuromawot. Den alahumutâ biwiyetñe hikuakmâ konohâk otmu yan hâkyetñe alirakdomawot yañe ki bâlewuap. Yâhâ ulitguromawot yakât kakñan Manman bâleñahât Amboñe Satan yâkñe kâityotgomu lohotñe otmâ tâpikgumawotgât âlâkuâk menduhuakmâ mandomawot.

⁶Yâhâ lok âlâ me âlâñe imbi barak manbom sâmu ârândân otbuap yawu yan. Yawu gârâmâ yeñe yawu manñetgâlâk ki yan. Nine biwinan tap ya ekyongoan. ⁷Yakât ninan hâum sâmune nângâñet. Nâmâ imbi barak manmâ hâkne tihitñe otmâ biwine galemahom mansan. Yakât otmâ imbi ki miai yañe nâñe mansan yuwu manñetgât nañgan. Yawu gârâmâ nenñe Anitâhâlen biwinenñeñe kepeim manmunñe ikñak dopnenñan mâmâñe otningimu manman ikñiâk ikñiâk manmain. Yawu otmâ mâmâñe otnihimu imbi barak manmâ gan. Gârâmâ lohimbî nombotñe âlâmâ manmanyenñe âlâ manmai yamâ Anitâñe dopyenñan mâmâñe otyingimu manmai.

⁸Otmu lohimbî sihan me kambut mansai yengât yuwu sâmune nângâñet. Nâñe imbi barak mansan yakât dopñeâk yeñe lok me imbi barak mannomai yamâ ârândân otbuap. ⁹Yawu gârâmâ lohimbî nombotñeñe hâkyenñe tihitñe otnomaihât dop ki tap. Yañe lok me imbi ekñâlengim otmâ tâpikgumaihât âlepñe miakmâ mannomai.

¹⁰⁻¹¹Otmu lokñe imbiñe miakmâ biwiyenñe Kiristohâlen kepeim mansai ya yengât Kutdânennañe sâop ya ekyongomune nângâñet. Yeñe ki pilaknomai. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâñe imbilipyenñe pilâyeknomai otmuâmâ imbi yañe lok ondop yengâlen ari ki kinnomai. Gâmâlâk loklipyenñe yengât tepyenñe huruñ sâmu kaok nângânomai yanâmâ âlâkuâk miakmâ mannomai.

¹²Otmu lohimbî nombotñeñe emelâk Kiristohât den pat ki nângâwi yan miakbi ya yengât nine biwinambâ teteap ya ekyongowe. Lok âlâ me âlâñe Kiristohâlen biwiyenñe kepeim manmai ya yengât imbilipyenñe Kiristohâlen biwiyenñe ki kepeim manmai. Yawu gârâmâ imbilipyenñeñe loklipyenñe orowâk manne sânomai yamâ ki watyeknomai. ¹³Otmu imbilipyenñe gurâ yawuâk. Imbi âlâ me âlâñe Kiristohâlen biwiyenñe kepeim manmai ya yengât loklipyenñeñe Kiristohâlen biwiyenñe ki kepeim manmai. Yawu gârâmâ loklipyenñeñe orowâk manne sânomai yamâ ki pilâyekmâ âlâengen ari mannomai. ¹⁴Lohimbî yañe ki pilakmâ mansawot yakât Anitâñe nan baralipyetñe orowâk nângâyingimap. Yawu gârâmâ ki nângâyingimap mâne nan baralipyetñe betyongombâp.

¹⁵Yâhâ lohimbî Kiristohâlen biwiyenñe kepeim mansaiñe loklipyenñe me imbilipyenñe Kiristohâlen biwiyenñe ki kepeim mansai yâk orop kaok

oraŋginetgât Anitâŋe sâŋ yinŋiop. Yakât otmâ lohimbi Kiristohâlen biwiyenaje ki kepeim manmaiŋe loklipyeŋe me imbilipyenje pilâyekmâ âlâengen arine sâŋ otnomai yanâmâ ki alityeknomai. Yawu otnomai yamâ ârândâŋ otbuap. Pilakdomawot yakât tosa yamâ lohimbi Kiristohâlen biwiyenaje kepeim manmai ya yengâlen ki tatbuap. ¹⁶Yawu gârâmâ ki pilakdomawot otmuâmâ orowâk manmâ lohimbi Kiristohâlen biwiyenaje kepeim manmaiŋe tem lâuwaŋgim loklipyeŋe me imbilipyenje Kiristohâlen biwiyenaje kepeinetgât lohottjan otyinŋinomai. Yawu manŋetâ manmanyeŋe ya ekâm Kiristohâlen biwiyenaje kepeinomaihât mâtâp ki maŋguyinŋinomai.

Anitâŋe menenekmu âi girawu mewin ya yawuâk mem yâhânom.

¹⁷Yâhâ den sâŋ aran yukât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât Kiristohât lohimbi komotŋe komotŋe den kâsikum yinŋim mansan yakât sâŋmune nâŋgâŋet. Manman amboŋe Anitâŋe manmannenŋe ikŋiâk ikŋiâk katningimu manmâ gain. Yawu gârâmâ yeŋe Kiristohât den pat âlepŋe nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu biwiyenje yâkâlen katŋetâ Anitâŋe meyehop. Yakât otmâ meyehop sâp yan âi girawuya mewi ya yawuâk mem mannomai. ¹⁸Yakât topŋe teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâwe. Anitâŋe nen Yura lohimbi manman âlepŋahât pat kuningiop. Yakât dop yamâ hâknenŋe torehenŋan undip tuhuaŋgim gamain. Yâhâ nengâlen gâtŋe âlâ me âlâ Kiristohâlen biwinenŋaje kepeim mansainŋe hâknenŋe torehenŋan undip tap yakât nâŋgâm topnenŋe ki kurihinom. Yawu gârâmâ yen pâku lohimbiŋe biwiyenje Kiristohâlen katmâ mansaiŋe hâkyenŋe torehenŋan undip ki tuhuaŋginomai. ¹⁹Yâhâ hâknenŋe torehenŋan undip tuhuaŋgimain me ki tuhuaŋgimain yamâ bulâŋe bia. Yamâ orotmeme tâŋât. Yâhâ Anitâhât nâŋgân nâŋgân watmâ tem lâuwaŋgim mansain yaŋe bulâŋe oap. ²⁰Yakât yâhâpŋe sâŋmune nâŋgâŋet. Anitâŋe meyekmâ manman kârikŋahât pat kuyinŋiop sâp yan girawu manbi yawuâk torokatmâ manŋetâ ârândâŋ otbuap.

²¹⁻²²Otmu hoŋ bayinŋimai ya yengât yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Lok Kutdâ âlâ me âlâŋe hoŋ baninŋinet sâŋ meyekŋetâ mansai. Yawu gârâmâ Kiristoŋe manman bâlenahât paŋgoŋâmbâ holanyekmu yâkâlen yeŋe biwiyenaje kepeinetâ Anitâŋe meyekmu biwi sânduhân mansai. Yakât otmâ lok kutdâlipyeŋe yengât amutgen manmâ hoŋ bayinŋim mansai yakât ki gorâyinŋiâk. Yâhâ lok kutdâlipyeŋaje hâŋgânyongonomai yanâmâ wosaken me wosaken arine sâŋ otnomai yaken arinomai. Otmu Kutdâ hoŋ bawaŋgim gai yawuâk hoŋ bawaŋgim mannomai.

Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâŋe lok kutdâhât amutgen ki mansai yengârâmâ yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Yeŋeâmâ Kiristohâlen biwiyenje katŋetâ Anitâŋe meyehop. Yakât otmâ Kiristo amutgen manmâ hoŋ bawaŋginomai yakât Anitâŋe sâŋ yinŋiop.

²³Kutdânenne Kiristone kawenenjan kinmu kuŋetâ muop yan Anitâne manman bâlenjahât paŋgoŋâmbâ holaŋnenekmâ manman kârikŋan mannongât pat kuningiop. Yakât otmâ lok âlâ me âlâne biwiyenjan kioŋmâ mem gulip tuhuyekmaiâhât Kiristohât tem lâuwangim manmâ biwiyene galemahom mannomai. ²⁴Anitâne meyehop yan manman girawuya manbi yawuâk torokatmâ yâk orop biwiyenane hikuakmâ konohâk otmu mannomai. Yawu.

Lohimbi sihan ya yengât den sâop

²⁵Yâhâ lohimbi sihan yengât âinohowi yakât yuwu sâmune nângânet. Yâhâ den sâwe sâm oan yu Kutdânenne ki eknohop. Yawu gârâmâ Kiristone yâkât den pat kâsikum yingiwomgât tepne nângânihim âi sâm nihiop. Ya biwiane tiŋâk kepeim manbehât mâmâne otnihim gamap. Yawuhât otmâ den yuwu sâmune nângânet.

²⁶⁻²⁷Umatne topne topne kaknenjan yâhâwuap. Yakât nângâm sihan mansaŋe yawuâk torokatmâ mannomai yamâ âilongo. Yâhâ lok imbilipyene orowâk mansaŋe imbilipyene ki pilâyeknomai. ²⁸Otmu sihan mansai yaŋe miaknomai yan tosa ki menomai. Yawu gârâmâ lohimbi miakmâ mannomai ya yengât kakyeŋan umatne âlâlâ yâhâwuap. Umatne âlâlâ yawuya kakyeŋan yâhâmapgât otmâ den yu ekyongoan.

²⁹Bukulipne, den ekyongoan yukât topne yuwu sâmune nângânet. Kutdânenne âwurem gewuap yakât sâp utâpguap. Yakât otmâ sâp yupâek lok imbilipyene orop mansaŋe umatne topne topne kakyeŋan yâhâwuap yakât ki gorâyŋgiwuap. ³⁰Otmu weyene nângâm isenomaiŋe sâp utâpguap yakât nângâm ki isem we bâle pato otnomai. Otmu tepyene herone otbuapŋeâmâ herone kakŋanâk manmâ yâhânehât ki nângânomai. Otmu senne âlâlâ puluhum ambokunomaiŋe ya ekŋâlem yeŋanâk talâkgât biwiyene ki kinbuap. ³¹Yâhâ hânân senne âlâlâ mem mansain yu kerek gulip otbuapgât Anitâne sâm kalop. Yakât otmâ lohimbiŋe senne âlâlâ puluhum anŋi gunŋi otmai yaŋe manman yawuâk torokatmâ mannomaiâhât biwiyene ki hikunomai.

³²Yeŋe manman sânduhân manmâ yâhânomai yakât ki gorâyŋgiâkgât nanŋan. Yâhâ lok sihan me lok tat tatŋe yamâ Anitâne yekmu ârândân olâkgât yâkâlen biwiyene hikum tem lâuwangimai. ³³Yâhâ lok imbi naomlipyene orowâk mansaŋe umatne teteyŋgimu hâhiwin kakŋan manmaiâhât gorâyŋgimap. Me imbilipyenane herone otyŋŋetgât yâk yengât nângâm ketet otmai. ³⁴Imbi naomlipyene yengâlen biwiyene tatmap yan Kutdâhâlen biwiyenane tiŋâk kepeim tem lâuwanginomaiâhât biwi yâhâp otmai. Otmu imbi sihan me imbi tat tatŋeâmâ senne âlâlâ yeŋe yakâlâk ki nângâmai. Yâkŋeâmâ Anitâne nenekmu ârândân olâk sâm biwiyene hewewej otmu Kutdâ hoŋ bawanginehât nângâm manmai. Yâhâ imbi loklipyene orowâk mansaŋeâmâ loklipyenane herone otyŋŋetgât yâk yengât nângâm ketet otmai.

³⁵ Yeŋe girawu me girawu mannomai yakât undip ki katyïngian. Yeŋe umatŋe kakŋan manmaihât mâtâp yu watmâ mannomaihât ekyongoan. Yenâmâ târârâhâk manmâ Kutdâhât tem lâuwangim biwiyeŋaŋe yâkâlenâk hikum mannomaihât nanŋan. Yawu manmâ biwi yâhâp ki otnomai yamâ ârândâŋ otbuap.

³⁶ Otmu imbi sihan lok memehât dop oap yakât âinohowi yakât yuwu sâmunne nânŋâŋet. Imbi yamâ hâkŋe katahemu lok nombotŋaŋe ketetmai sâm âwâŋaŋe ikŋe enŋatŋeâk lok katbaŋgiwe sâm otmâ mansap yakât nânŋâmune ârândâŋ oap. Otmu lok yaŋe baratŋe ya membuap yamâ ki bâlewup. ³⁷ Otmu âwâŋaŋe baratne alitbom sâm biwiŋaŋe nânŋâmu ârândâŋ otbuap ya gurâ ki bâlewup. ³⁸ Yakât otmâ yuwu sâwe. Lok yaŋe baratŋe lok katbaŋgiwuap yamâ ki bâlewup. Yâhâ baratŋe alitbuap otmuâmâ yakât gurâ nânŋâmune âilonŋo oap.

³⁹ Otmu imbi âlâŋe lokŋe pilâm lok ondowâŋen ariwe sâm oap yakât âinohowi yakât yuwu sâmunne nânŋâŋet. Lokŋe tap yakât otmâ pilâm lok âlâ membuapgât dop âlâ ki tap. Yâhâ hâmbâi lokŋaŋe mumbuap yakât kakŋan lok âlâ membuap yaŋe ârândâŋ otbuap. Yawu gârâmâ lok nombotŋaŋe Kiristohâlen biwiyeŋaŋe kepeim mansai ya yeŋgâlen gâtŋe membuap. ⁴⁰ Yâhâ biwinaŋe yuwu nanŋan. Imbi kambut âlâ me âlâŋe lok barak mannomai yaŋe heronŋe nânŋâm Kutdâhât tem lâuwangim mannomai. Otmu den ekyongoan yu Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe biwinan katmu ekyongoan. Yawu.

Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katminiwi.

8 ¹ Otmu lohimbi nombotŋaŋe Kiristohât den pat âlepŋe nânŋâŋetâ gemu bet pilâm Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmâ mansai. Yamâ yâk orowâk menduhuakmâ sot yakât torehenŋe neŋetâ bâlewup me bia yakât âinohowi yakât yuwu sâmunne nânŋâŋet. Bulâŋanâk nânŋân nânŋânyeŋe pâroŋ sâmu Porom Lâpiohât nânŋâŋetâ tâŋât otmu biwiyeŋe Kiristohâlen katbi. Yakât otmâ lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmai yakât torehenŋe yeŋe neŋetâ ki bâlewup yakât topŋe nânŋâm heŋgeŋuai. Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe nombotŋaŋe Porom Lâpio yakât topŋe emelâk nânŋâwin sâmaiŋe hâkyeŋe mepaemai. Hâkyeŋe mepaem bukulipyenŋe Porom Lâpiohât nânŋâm biwi yâhâp otmai ya yeŋgât ki nânŋâmai. Yâhâ nombotŋe âlâŋeâmâ bukulipyenŋe yeŋgât biwiyeŋe gemap sâm nânŋâyïngim lohotŋan otyïngimai. ² Lok âlâ me âlâŋe Anitâhât biwiŋan nânŋân nânŋân tatmap yakât topŋambâek nânŋânomaihât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ yu yakât topŋambâek nanŋain sâmai imbiâk sâmai. ³ Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâŋe Anitâhâlen biwiyeŋaŋe kepeimai yâhâmâ nânŋâyïngimap.

⁴⁻⁵ Yâhâ bukulipyenŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmai yakât torehenŋe yeŋak nemai yakât yuwu sâmunne nânŋâŋet. Pâku

lohimbiŋe nak me kât tâŋât me himbimân gâtŋe me hânân gâtŋe wuân me wuângât towatŋe hâwim kânâŋgâm “kutdânenŋe, kutdânenŋe” sâmu ulitguŋetâ ki nâŋgâyîŋgimap. Nenŋeâmâ Porom Lâpiohât nâŋgâmunŋe tâŋât otmu Anitâ konok “Awoŋnenŋe,” sâmu mepaemain. ⁶Kutdânenŋe Kiristoŋe awoŋnenŋe Anitâhâlen kândiwahom âliwahap topŋe topŋe katmâ meteop. Yakât otmâ Kiristohâlenâk biwinenŋaŋe kepeim wâtŋan kinmâ Anitâhât tem lâuwangim manmâ yâhânôm.

⁷Yawu gârâmâ Porom Lâpiohât den yan yukât topŋe bukulipyenŋe nombotŋaŋe ki nâŋgâm heŋgenŋuai. Emelâk Porom Lâpio mepaem sot gotyenŋan katminiwi yakât nâŋgâm manmai. Yakât otmâ sâp yiwerenŋe yuâmâ pâku lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyenŋan katmai yakât torehenŋe nene sâmu biwi yâhâp otmai. Biwi yâhâp otmâ neŋetâ yaŋe biwiyenŋe mem gulip tuhumap. ⁸Bulâŋanâk Porom Lâpio mepaem sot gotyenŋan katmai yakât torehenŋe nenom me ki nenom yakât Anitâŋe nâŋgâmu tâŋât otmap. Yakât otmâ Anitâŋe nenekmu bâlemap sâmu ki nemain yamâ imbiâk otmain. Me Anitâŋe nenekmu ârândânŋ olâk sâmu nemain ya gurâ yawuâk imbiâk otmain.

⁹Yeŋe Porom Lâpiohât topŋe nâŋgâm heŋgenŋuai. Yawu gârâmâ bukulipyenŋaŋe yekmâ biwi yâhâp otmâ tosa memai sâmu Porom Lâpiohât sot torehenŋe ya ki nenomai. ¹⁰Yakât yuwu sâmunenŋe nâŋgâŋet. Yeŋe nâŋgân nâŋgânyenŋe pâroŋ sâmu Porom Lâpiohât nâŋgâŋetâ tâŋât otmap. Yawu gârâmâ yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe pâku lohimbi yengât opon kâmbukŋan yâhâ orowâk tatmâ sot nenomai. Orowâk tatmâ sot neŋetâ yan bukulipyenŋe âlâ me âlâŋe yekmâ “Porom Lâpiohât sot torehenŋe neŋetâ ki bâleap,” sâmu biwi yâhâp otmâ yengâlen torokatŋetâ orowâk nenomai. ¹¹Yawu otmâ manŋetâ biwiyenŋe orotok sâmu Kiristo betgum tosa mem yaŋak hiliwahonomai. Yakât otmâ yuwu sâmunenŋe nâŋgâŋet. Kiristoŋe yen otmu bukulipyenŋe yengât tosaŋet otmâ muop. Yawu gârâmâ yeŋe Porom Lâpiohât sot torehenŋe neŋetâ yekmâ bukulipyenŋaŋe biwi yâhâp kakŋan nem hiliwahonomai. ¹²Yawu gârâmâ hiliwahonomai yakât matŋe yeŋe tosa pato menomai. ¹³Yakât otmâ biwinenŋe yawu nâŋgâman. Bukulipne nombotŋaŋe Porom Lâpiohât nâŋgâm biwi yâhâp otmâ manmai. Yakât otmâ pâku lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyenŋan katmai ya yengât senyenŋan nemunenŋe nekmâ yawuâk nem yan tosa memai sâmu ya ki nembom.

Pauloŋe aposolo âi yuwu mem manminiop.

9 ¹Yawu gârâmâ nâŋe yu me ya otmangât lok âlâ me âlâŋe kunihinomaihât dop âlâ ki tap. Yesu Kutdânenŋaŋe mâtâwân tetenihim aposolo nep sâmu nihiop. Yakât otmâ yâkât sâtŋât otmâ den pat âlepŋe ekyongomune nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu yâkâlen biwiyenŋaŋe kepeim manmâ gai. ²Yâhâ nâŋe aposolo nep mem mansangât bulâŋe

yamâ yeŋe orotmeme bâleŋe betbaŋgim Kutdânenŋe Kiristo tem l uwaŋgim gai. Yawu g r m  lohimb  nombotŋaŋe n h t n ŋg jet  gemap. Y h  yen m  n h t ki n ŋg jet  gemap.

³G r m  lok yaŋe n ŋg m b lenihim s m ge katnekmai s p yan den matŋe yuwu s man. ⁴N ŋe yen Kiristoh t komot mansai yeŋg len ari den k sikum yingim mansan. Yak t matŋe yeŋe sot me  l l  t nnohoŋet s mb mg t dop tap yam  ki s man. ⁵⁻⁶Yesu imilipŋe, Petoro, otmu aposolo lok nombotŋe, y h m  imbi orow k ari Kiristoh t komot kapiŋe kapiŋe manm  arai ya yeŋg len nep tuhumai. Nep tuhumai yak t matŋe sot me  l l  t nyongomai. Yawu g r m  yeŋg len g tŋe nombotŋaŋe Banawa orop netg t “ki t nyotgomunŋe yetŋak kapi ambolipŋe yeŋg len ari  i tuhumut  h meŋe yitginomai” s ŋet  ki  r nd ŋ oap. Y h  n ŋe imbi memune orow k mansait m ne t nnotgomb ih t dop tap. ⁷Yak t topŋe n ŋg jet  keterah kg t den  l en h um yuwu s mune n ŋg jet. Hep bero yaŋe m  gawaman yeŋg t nep tuhumai yan yeŋe tewetsenŋaŋe sotyeŋe me kapamg t senŋe  l l  ki puluhumai. Otmu kalam amboŋaŋe yeŋe kalam n g tŋe mem nem manmai. Otmu noniŋ bulimakao ambolipŋaŋe yeŋah k g im um nemai. ⁸⁻⁹Den ekyongoan yu lokg t n ŋg n n ŋg n ki watm  yan. Emel k Anit ŋe Mose girem den  l  ekumu kulemuop ya yuwu tap.

“Bulimakaoŋe nep tuhuyingimu yan bul ŋe nemap s m lauŋe ki s h m maŋgunomai.” Yawu tap.

Girem den yu Anit ŋe bulimakao h l k n ŋg m ki ekuop. ¹⁰Nenŋe otmunŋe bul ŋe tetemap yak t n ŋg m bulimakao h len h um s op. Nenŋe bonŋe tetemu nenomg t n ŋg m nep k metmain. Otmu imbilipnenŋaŋe bonŋe  lemu orow k nenomg t hele tuhumai. ¹¹Yak t dopŋe k nenŋe  i topŋe katm  Anit h t den ekyongowin. Ekyongomunŋe n ŋg jet  bonŋe otmu yaŋak manman k rikŋah t pat kuyingimu mansai. Yawu g r m  yak t matŋe sot me  l l  t nnonomb ih t dop. ¹²Y h  lok nombotŋaŋe bel ngen taka den k sikum yingimai y h m  t nyongomai. Yam  benŋe aŋgo n nenŋe Kiristoh t den pat  lepŋe ekyongomunŋe n ŋg wih t yeŋe lok bel ngen tohoŋet  t nyongomai wangim t nnonomb ih t dop.

Yawu g r m  Kiristoh t den pat  lepŋe ekyongomunŋe n ŋg wi. S p yan nenŋe tewetsenjah l k n ŋg m den ekyongowin yawu n ŋg mai h t sot me  l l  ya t nnonoŋet s m ki ulityongowin. Yawu otm  manman k rikŋah t m t w n undip katyingimain s m h hiwin kakŋan manm  gamain. ¹³Y h  den ekyongoan yuk t topŋe n ŋg m heŋgeŋguŋetg t nen Yura lohimb ne Anit h t hotom uwaŋgim mepaeneh t orotmemenenŋe ningiop yan h um yuwu s we. Yak t emel k n ŋg mai. Nen Yura lohimb ne neng t kalam n g tŋe mem Anit h t pat s m opon k mbukŋan y h  katmain. Yak t torehenŋe Lewih t komol n g tŋe

Anitâhât hoj bawangimainje miakmai. Otmu noniņ bulimakao gâim Anitâhât hotom umainje yakât torehenje ya gurâ nemaiâk. ¹⁴Yakât dopņeâk nenje Kiristo Kutdânenje hoj bawangim komolipņe den kâsikum yingimunņe benje yâku sot me âlâlâ tânnongonomai sâm kalop.

¹⁵Yawu gârâmâ yeņe mâtâp ya watmâ tânnohoņet sâm ki kendâyingim gaman. Otmu pepa kulemgum katyiņgian yu gurâ sâlikum ekmâ tatņetâ yeņgâlen takamune yan tânnohonomaihât ki katyiņgian. Nâņe hâmeņe barak hoj bayiņgim gaman. Otmu yawuâk hoj bayiņgim yâhâwom. Yawu otmâ manbom yanâmâ lok âlâ me âlâņe nâņgâm bâlenihim nâhâitņe “Tewetsenjahâlâk nâņgâm âi memap,” sâm anun nihinomaihât dop ki otbuap. Yâhâ den yan yu nâņgâm nâhâitņe “Imbiâk sâmap” sâmihât yeņe sot me âlâlâ ki tânnohoņetâ manmâ mumbomgât ki gorânihimap. ¹⁶Nâmâ Kiristohât den pat âlepņe yu kâsikum yingiwomgât sâm nihiop. Yakât otmâ âi yu pilâwan mâne umatņe topņe topņe tetenihimbâp. Yamâ benje ikņe sâtgât otmâ nep mem gan yukât nâņgâm nine hâkne mepaewomgât dop ki tap. ¹⁷Yâhâ nine eņgatneâk watmâ nep yu meman mâne yeņe sot me âlâlâ tânnohoņet sâm ekyongombâm. Yawu gârâmâ Anitâņe âi yu tuhuwehât menenehop. Yakât otmâ tem lâuwangim manmâ gan. Yawu gârâmâ yeņe sot me âlâlâ tânnohoņet sâm ulityongomune bâlewup. ¹⁸Yawu gârâmâ hâmeņe wuân membom yakât yuwu sâmune nâņgâņet. Nâņe Kiristohât den pat âlepņe yu pâku lohimbi kâsikum yingimune nâņgâm biwiyeņe yâkâlen kepeim mansai. Yakât matņe yu ya tânnohoņet sâm ki ulityongoman. Ya yeņgât nâņgâmune tepne heroņe otmap yamâ nâhât hâmeņahât dop oap.

¹⁹Yâhâ lok âlâ me âlâhât sâtgât âi ki meman. Me yuwu yawu ki sâņetâ tem lâuyiņgiman. Yawu gârâmâ lohimbi topņe topņe kiņgitņe orowâkņe Kiristohâlen biwiyeņe katņetgât yuwu hoj bayiņgiman.

²⁰Emelâk Mose otmu Yura lohimbi nengât papatolipnenņe girem den topņe topņe kulemguwi yakât ki nâņgâm manman. Yawu gârâmâ kapilipņe Kiristohât den pat âlepņe nâņgâņetâ gemu bet pilâm papatolipyene yeņgât girem den yakâlâk nâņgâm mansai. Yâhâ ya yeņgât nâņgân nâņgânyeņe pâroņ sâmu yâkâlen biwiyeņe katņetgât nâņe girem den âlâlâ ya otmu orotmemeyeņe âlâlâ mem mansai yakât dopņeâk mem mansan. Yâhâ yâkņe nâņgâm bâlenihim yan Kiristohât den pat yawuâk nâņgâņetâ gemu betpilâmihât yâk orowâk lohotņan manmâ orotmemeyeņe watman.

²¹Yâhâ Mose otmu papatolipyene girem den âlâlâ kulemguwi yakât topņahât yen pâku lohimbiņe pâpgumai. Yakât otmâ yen orowâk manmâ yan yeņgât orotmeme âlepņe mem mansai ya yawuâk mem manmâ Yura yeņgât girem dengât ki nâņgâmâk mansan. Yen gurâ nâņgâm bâlenihim yan Kiristohât den pat yawuâk nâņgâņetâ gemu betpilâmihât yen orowâk lohotņan manmâ orotmemeyeņe watman. Yawu manmâ yan Anitâhât tem lâuwangim Kiristoņe den eknongop ya tâņ tâņâk watman.

²² Yâhâ pâku lohimbiye Porom Lâpio betbangim biwiyeye Kiristohâlen katbi. Ya yengât bukulipyeye nombotjaye Porom Lâpio mepaem sot gotyenan katmai yakât torehenye nene sâam otmâ biwi yâhâp otmai. Yawu otmâ sot ya ihilâk nejetâ yaye biwiyeye mem gulip tuhumap. Yawu otmu Kiristo betgumai sâam ya yengât dop manmâ sot ya ki neman. Yâhâ lohimbi kiŋgitje orowâkje Kiristohâlen biwiyeye katjetâ tosayeye pilâyŋgiâkgât nâne lok topje topje mansai yengâlen ari yeje orotmemeyeje mem manmai yawuâk mem manman. ²³ Otmu Kiristohâlen biwiyeyeje kepeinetâ manman kârikjahât pat kuningiop yakât bulâne orowâk menomgât nângâm lohotjan manman.

²⁴ Otmu nenje manman kârikjahât bulâne menomgât nângâm manmannenye girawu manmunye ârândân otbuap? Yakât topje nângâjetâ keterahâkgât orotmemenenye âlâen hâum yuwu sâamune nângâjet. Senje âlâlâ âilonjo katjetâ tatbuap ya mene sâam lok kiŋgitje orowâkje sururuk sâamai. Yawu gârâmâ lok konokje kârikje otmâ senjan ariwuap yaye miakbuap. Yâhâ ya membe sâam biwijaye yakâlâk nângâm ariwuap. Yakât dopjeâk nenje manman kârikjahât bulâne mene sâam yakâlâk nângâm mannom. ²⁵ Yakât torokatmâ sâawe. Senje âlâlâ âilonjo ya mene sâam sururuk sâanomaihât sâp katmai yakât nângâm inânjan dop miakmâ yâhâmai. Yâhâ hâmbâi senjan ariwuapje senje âlâlâ âilonjo membuap yamâ gulip otbuap, me tâtuk sâuwuap. Yawu gârâmâ manman kârikjahât bulâne menom yamâ tat tat kârikje tatmâ yâhâmbisâp. ²⁶⁻²⁷ Yakât otmâ bulâne ya membe sâam nâne manman kârikjahât topje lohimbi kiŋgitje orowâk kâsikum yingim gan. Yawu gârâmâ otmâ tâpikgumune Anitâne nekmu bâlemap sâam mâtâp katnihop yu tâj tâjâk watmâ manmanne galemahoman.

Emelâk Isirae lohimbiye otjetâ bâleminiop yawu ki otnom.

10 ¹ Bukulipne, yeje mâtâp yu tâj tâjâk watmâ mannomaihât yuwu sâamune nângâjet. Emelâk tâmbâlipnenjaye Aihita hân pilâm takawi. Sâp yan Moseje galemyongom dâiyekmu saru gulujehen takawi. Takanjetâ Aihita yengât hep berolipyenaye watyekmâ yongomaihât Anitâne sâamu kulewoŋboŋ âlâne tetem ge kâtâpyongop. Kâtâpyongomu yan saru hâreakmâ nombot nombot otmu lohimbi kerekje hân kakjan liŋmâ nombot ariwi. ² Yâhâ nenje Kiristohâlen biwinenye katbin yan toen katnenekbi yakât dopjeâk tâmbâlipnenjaye Anitâhâlen biwiyeye katbi. Anitâhâlen biwiyeye katjetâ Moseje dâiyekmu kulewoŋboŋe kâtâpyongomu saru hâreakmu nombot nombot otmu hân kakjambâ nombot ariwi. ³ Yâhâ nenje Kutdâhât tem lâuwangim sâp sâsâjan nângâwangim natic nemain yakât dopjeâk Anitâhât tem lâuwangim sâp sâsâjan sot âlâ, kutje mana sâam, ya himbimâmbâ gemu neminiwi. ⁴ Otmu Kutdânenje Kiristohât nângâm wain to nemain yakât dopjeâk

emelâk Anitâñe sâmu kât âlâ bâok sâmu yapâ to senñe hindakmâ gemu tâmbâlipnenñe newi. Yâhâ sâp yan Kiristo ikñak tihityeñe otmu lok ki manmaiângen ari manbi. ⁵Yawu gârâmâ lok ki manmaiângen ari manbi yan Anitâhât den kuwi. Yakât otmâ Anitâñe lohimbi kiñgitñe orowâk hilipyongop.

⁶⁻⁷Anitâhât den kum bulimakao umutñe tuhumi kânâñgâñetâ kinmu mepaem orotmeme bâleñe topñe topñe otbi. Yakât matñe hilipyongomu muwi. Yakât nâñgâm nengu Anitâñe yawuâk hilipnongomap sâmu otbi yawu ki otnom. Yâhâ Mose imiñeñe Anitâhât hotom uwanñinom sâop. Yawu gârâmâ emet hañ sâmu bulimakao umutñe yakât hotom uwanñim orotmeme bâleñe otmâ mepaewi. Yakât Moseñe den kulemgup ya yuwu tap.

“Lohimbi yuñe noniñ bulimakao gâim hotom uwanñiwi yakât torehenñe nem heronñe otbi. Heronñe otmâ kâwâ konda dondâ otñetâ bâleop.” Yawu tap.

⁸Otmu yakât kakñan yâk yengâlen gâtñe lok kiñgitñe orowâkñe kasalipyenñe yengât baralipyenñe orop kâwâ konda otbi. Yakât otmâ Anitâñe matñe yingimu lok 23,000 ya hilâm konohânâk muwi. Yakât nâñgâm nenñe otbi yawu ki otnom. ⁹Otmu yakât kakñan po yingimu Anitâhât sâmu guhuñbi. Yawu otbi yakât matñe Anitâñe sâmu hambe sâtñe bâleñeñe yingimu muwi. Yakât otmâ umatñe teteningimu Anitâhât ki sâmu guhuñnom. ¹⁰Otmu sâp âlâen Mose yet Aron yetgât sâmu bâleyitgiwi yan yakât matñe Anitâñe añelo âlâ hânñangumu ge lohimbi kiñgitñe orowâk hilipyongop. Yakât nâñgâm yene otbi yawu ki otnomai.

¹¹Tâmbâlipnenñe orotmeme bâleñe topñe topñe otñetâ Anitâñe sâmu umatñe topñe topñe teteyiñgiop yakât den pat Moseñe kulemgup. Yakât otmâ nenñe den pat ya nâñgâm biwinenñan katmâ umatñe yawuâk teteningimap sâmu Anitâhât tem lâuwangim mannom. Otmu sâp pato utâpñuap yakât otmâ den yu nâñgâm mannom.

¹²Yene Kiristohât mâtâp tâñ tâñâk watmunñe Anitâñe nenekmu ârândâñ otmap sâmaiñe mâtâp ya pilâm mâtâp bâleñan kionñmaiñe biwiyenñe galemahom manñetgât nanñan. ¹³Umatñe âlâlâ teteyiñgimu mansai yamâ lok ârândâñ yawuâk teteningimap. Otmu umatñe topñe topñe teteyiñgiuwap yan lohotñe otmai sâmu Anitâñe bulâñanâk mâmâñe otñiñgiuwap. Mâmâñe otñiñgimu yâkât wâtñan kinmâ manman âlepñan mannomaiñe mâtâp tetewuap.

Kiristo konok mepaenom.

¹⁴Bukulipne, yakât topñe yuwu sâmunen nânñgâñet. Pâku lohimiñe Porom Lâpiohât opon kâmbukñan yâhâ sot nene sâñetâ yâk orop ki yâhâ sot nenomai. ¹⁵Yenâmâ yukât topñahât ki pâpñuai. Yakât otmâ den ekyongoan yu nânñgâñetâ ârândâñ oap me bia? ¹⁶Kiristonñe kawenenñan

kinmu kuŋetâ hepŋe gemu muop. Yakât otmâ ya dop kum wain to gaimunŋe hâhâwân gemu yapâ lau konok nem Anitâ mepaemain. Yawu otmâ Kiristo orop biwinnenŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu mansain yakât dop kum wain to ya nemain. Otmu Kiristo howanân kinmâ sât gum muop yakât dop kum baŋga mem motokmâ aŋgim nemain. ¹⁷Yâhâ menduhunenekmu biwinnenŋaŋe yâkâlen kepeim komot konok mansain. Yakât dop kum baŋga kândâkdâek mem motokmâ aŋgim nemain.

¹⁸Otmu torokatmâ Yura nengât orotmemenenŋe âlâen hâum sâmunenânŋâŋet. Yura lohimbiŋe tosayeŋahât nânŋâm noniŋ bulimakao hikum Anitâhât pat sâm opon kâmbukŋan yâhâ katmai. Katŋetâ tatmu hotom umaiŋe ya mem Anitâhât hotom uŋetâ semap. Hotom uŋetâ semu yakât torehenŋe noniŋ bulimakao hikumai otmu hotom umai ya orowâk nemai. Nemai yan Anitâ orop biwiyeŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu nânŋâŋiŋimap. ¹⁹Otmu yakât dopŋeâk pâku lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmâ yakât torehenŋe nemai. Yawu gârâmâ Porom Lâpiohât yawu otmai yamâ bulâŋe bia. Yakât otmâ sot gotyeŋan katŋetâ tatmap yakât nânŋâmune tâŋât otmap. ²⁰Yawu gârâmâ sot yamâ mem gotyeŋan katmai. Den ekyongoan yukât topŋe yuwu sâmunenânŋâŋet. Pâku lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmai yanâmâ weke bâleŋe mepaem sot mem katyiŋgimai. Yakât otmâ yeŋe pâku lohimbi orop sot yakât torehenŋe nenomai yan weke bâleŋe orop biwiyeŋaŋe hikuakmâ konohâk otbuap. Yawu otmai hât sot yakât torehenŋe ki nenomaihât nanŋan. ²¹Yâhâ Kutdânenŋahât sâtŋât otmâ wain to otmu natic nemain yan yâk orop biwinnenŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu mepaemain. Yawu gârâmâ pâku lohimbiŋe weke bâleŋe orop biwiyeŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmai yakât torehenŋe nemai. Topŋe yawuhât yeŋe Kiristo otmu weke bâleŋe orowâk biwiyeŋaŋe hikuakmâ konohâk otmu mepaeyeleknomaihât dop âlâ ki tap. ²²Ya kâmbukŋe. Pilâŋetgât nanŋan. Yawu gârâmâ sot torehenŋe nenomai yakât Kutdânenŋaŋe nânŋâm bâleŋiŋiwuap. Yeŋe sârereakmâ Kutdânenŋe mem ge katnomaihât dop ki tap. Yakât otmâ yeŋe pilâŋetgât nanŋan.

²³Yeŋe yu me ya otŋetâ ki bâlemap sâmai. Yamâ benŋe yu ya otmai ya kerekŋe ki tânyongomu biwi konohâk otmâ manmai. ²⁴Yeŋe manmanyenahâlâk ki nânŋânomai. Bukulipyenŋaŋe manman âilonŋoân manŋetgât nânŋâm tihityeŋe otnomai.

²⁵⁻²⁶Yâhâ pâku lohimbiŋe Porom Lâpio mepaem sot gotyeŋan katmai yakât torehenŋe mem ari aŋgim bero emetŋan katmai. Orotmeme yawu otmai yakât yuwu sâmunenânŋâŋet. Lok âlâŋe den kulemguop ya yuwu tap.

“Hân Himbim Amboŋe yamâ Anitâ. Yakât otmâ wahap topŋe topŋe tatmâ arap yamâ ikŋe pat.”

Den yawu kulemguop. Yakât otmâ anjim bero emetjan yâhâm sot torehenje ya puluhunomai yanâmâ den ya nângâm sot yakât ki nângâm ketet otmâ puluhunomai.

²⁷Me pâku lohimbi âlâ me âlâne sânetâ emetyejan yâhâ tatnomai. Yâhâ tatnetâ sot um yinginomai yan sot yakât ki nângâm ketet otmâ nenomai. ²⁸⁻³⁰Yawu gârâmâ bukulipyenaje Porom Lâpio betbangim Kiristohâlen biwiyenaje kepeimai. Yawu gârâmâ pâku lohimbiye Porom Lâpio mepaem sot gotyejan katmai yakât torehenje nene sâm biwi yâhâp otmâ. Lok ya yengâlembâ gâtne âlâ me âlâne yekmâ yuwu mon sânomai. “Bâe, sot yuâmâ Porom Lâpio mepaem gotyejan katsai yakât torehenje yukâ. Yawu sâm ekyongonomai. Yakât otmâ bukulipyenaje yengât biwiyenaje bâlemap sâm sot ya ki nenomai. Yawu otnomai yakât otmâ yâkne yekmâ biwi yâhâp ki otnomai.

Yawu gârâmâ yuwu mon sâm âinohonomai. “Pâku lohimbiye Porom Lâpio mepaem sot gotyejan katmai yakât torehenje nenje mem nene sâm yan angoân Anitâ mepaenom. Yawu otnom yakât nenje wongât otmâ bukulpnenenje yengât nângân nângân watmâ sot ya ki nenom? Yâhâ yâkne nenekmâ nângâm bâleninginomai yamâ ki ârândân otbuap.” Yawu sâm âinohonomai.

³¹⁻³²Den ekyongoan yukât topne yuwu nângânomai. Yeje wuân me wuân otnomai me nenomai yan Yura lohimbi, me pâku lohimbi, me Kiristohât komolipne kerekne Anitâ mepaem herone nângâwanjinet sâm âilongoâk mannomai. Yawu mannomai yanâmâ manmanyenaje ekjetâ ârândân otbuap. ³³Otmu lohimbi kerekne nekjetâ ârândân otmu Kutdâhâlen biwiyenaje katnetâ tosayenaje pilâyingiâkgât nângâman. Yawu nângâm ninahât ki nângâman.

Korinti yengât imbilipyenaje somotyene katipgunet sâop.

11 ¹Kiristone ikpahât nângâmu gemu lohimbi yengât nângâmu yahatmu hoj bayiingiminiop yakât dopneâk otbehât nângâman. Yâhâ yen gurâ yawuâk otmâ manjetgât nanjan.

²Yâhâ yeje mâtâp girawuya watmunne Anitâne nenekmu ârândân olâk sâm yakât nângâne sâm âinohowi. Âinohonetâ den kâsikum yingim gan ya watmâ gai. Yakât nângâmune biwine ârândân otmap. ³Otmu Anitâ yet Kiristo mepaeyelekne sâm menduhuakmaiân yan imbilipyenaje sângumjak somotyene katipgunetâ ârândân otmap me bia? yakât âinohowi. Yakât den yuwu sâm ekyongomune nângânet. Anitâne Kiristohât kunje tatmap. Yâhâ Kiristone nengât kunnenje tatmu yâkât amutgen manmâ tem lâuwangimain. Yâhâ lok nenje gurâ imbilipnenenje yengât kunlipyenaje manmâ tihityenaje otmain. Yakât dop kum imbilipyenaje lohimbi senyejan kinmaiân loklipyenaje ewe katyekmâ somotyene katipgumai. ⁴Orotmemeyenaje yawu tapgât lok âlâ me âlâne

lohimbi senyejan kinmâ Anitâ mepaemai, me den ekyongomai yan somotyene katipgunetâ ki ârandân otmap. Yakât yuwu sâwe. Lok yanje somotyene katipgumai yan imbilipnennejanje lok nengât kunneneje tai yawu otmai. Yawu otmâ Kiristo kunneneje tatmap yâk mem ge katmai. ⁵Yâhâ imbilipyejanje lohimbi senyejan kinmâ Anitâ mepaemai, me den ekyongomai yan somotyene ki katipgumai yanje loklipnenneje yengât kunyene tain sâm yakât dop otmâ loklipyeje mem ge katyekmâ ajuun yingimai. Yawu otmâ mâtâp pato imbiye ajuunyeje bia manmai ya yengât dop otmai. ⁶Yakât otmâ yuwu sâmune nângânet. Mâtâp pato imbi ihilâk otmai yanje ajuolaknet sâm somotyene korotok hâreyingimai. Yâhâ imbilipyejanje somotyene ki katipgum lohimbi senyejan kinmâ Anitâ mepaemai ya ajuolaknet sâm loklipyejanje somotyene korotok hâreyingimbâihât dop. Yakât otmâ somotyene katipgunetgât nanjan.

⁷⁻⁹Otmu Anitâje ikne nângân nângân watmâ hânje mem lok tuhuop. Yakât otmâ lok nenjeâmâ Anitâ Kunneneje sâm mepaem somotnenneje ki katipgumain. Yâhâ lok tuhuop yakât kakjan “Âlâje lok yu tânguwuap?” nângâm lok yakât gasumje tânje mem imbi tuhuop. Yakât otmâ imbilipyejanje loklipyeje ewe katyekmâ somotyene katipgunetgât nanjan. ¹⁰Yawu otnomai yan Anitâhât ajuelolipne ikne mepaem tatmaiyeje ki nângâm bâleyinginomai. ¹¹⁻¹²Yawu gârâmâ yeje imbilipyeje yengât nângânetâ gemapgât yuwu sâmune nângânet. Bulâjanâk Anitâje loggât gasumje tânje mem imbi tuhuop. Yawu gârâmâ lok nenâmâ menjlipnenneje menenekbi. Anitâ Manman amboje yâkne konok kunneneje tatmap. Otmu nenje lokne imbiye miakmâ biwinenneje hikuakmâ tânahonomgât Kutdânenneje sâm kalop. Yakât otmâ biwinenneje hionakmu ikniâk ikniâk mannomgât dop âlâ ki tap.

¹³Den ekyongoan yu nângânetâ ârandân oap me bia? Yakât yuwu sâmune nângânet. Imbilipyejanje somotyene ki katipgum lohimbi senyejan kinmâ Anitâ mepaemai. Yawu oai yamâ yeje orotmeme târârâhâk ki watmai. ¹⁴⁻¹⁵Yeje biwiyejan tap ya ekmâ nângânet. Imbilipyeje yengât ilanyene ya imbi bukulipyejanje eknetâ âilonjo otmap. Yâhâ loklipyeje yengât ilanyene ya lok bukulipyejanje ekmâ “Yu ki orotne” sâm nângâm bâleyinginomai. Yawu otmai sâm somotyene hârengim yanâmâ enaknetâ ârandân otmap. ¹⁶Otmu den ekyongoan yu nângâm bukulipyejanje kakjan sânomai yanâmâ yeje sâm hâreyingim yuwu ekyongogetgât nanjan. “Kiristohât komot kapije kapije tatmâ arai yengât imbilipyejanje somotyene katipgum lohimbi senyejan kinmâ Anitâ mepaemai. Yawu otjetgât Kiristohât aposololipneje sâm katbi.” Yawu ekyongonomai.

Kutdâhât nângâm menduhuakmâ natic yuwu nenom.

¹⁷Gârâmâ emelâk den kâsikum yingiminiwan yapâ konok lonjânetâ nângâmune dondâ bâleap. Yakât otmâ girem den yuwu ekyongomune

nāngānet. Yeŋe menduhuakmâ Anitâ yet Kiristo mepaeyelekmai yan biwinenŋe kelihahâk sâŋ ki galemahomai. ¹⁸Yeŋe yeŋahâlâk nanŋanŋinetâ yahatmu nāngâm bâleanŋimai. Yâhâ bukulipyenŋe nombotŋaŋe den pat yu eknohoŋetâ nāngâmune tipinŋe bulâŋe oap. ¹⁹Yâhâ yeŋgâlen gâtŋe nombotŋaŋe Kiristohât den kelanŋatŋetâ hionakmai yan den kelanŋatmai ya yeŋgât topyenŋe mem tetemai yamâ nāngâmune âilonŋo oap. Kiristohât komot kapiŋe kapiŋe tatmâ araiŋe yawu otmâ lok yawuya yeŋgât topyenŋe mem tetemai.

²⁰Otmu yeŋe Kutdâhât nāngâm menduhuakmâ natik nemai yan yuwu otmâ hilipgumai. ²¹Lohimbi nombotŋe sot pato tatyinŋiapŋe yeŋahât nāngānetâ yahatmap. Yeŋahât nāngānetâ yahatmu bukulipyenŋe sot tipinŋe tatyinŋiap ya ki kâsikum yinŋimai. Yeŋe yeŋeâk nemai. Otmu lok nombotŋaŋe to kârikŋe dondâ nem biwi hâlim otmâ. Yawu gârâmâ bukulipyenŋe sot tipinŋe tatyinŋimapŋe neŋetâ ki dopŋan otyinŋimap. ²²Yen sot pato nemiŋe bukulipyenŋe yeŋgât nāngānetâ gemap. Yawu otmâ yan biwiyeŋaŋe ki kepeiakmu Anitâhât komot konohâk oai. Yeŋe sot pato nene sâŋ aŋgoân yeŋe emetyeŋan tatmâ nembâi. Yakât yen âilonŋo oai sâŋ nâŋe heronŋe nāngāyiyinŋiwom me? Yamâ bia.

²³Yâhâ Kutdânenŋaŋe natik yukât topŋe aposololipŋe ekyongop yakât emelâk ekyongowan ya âlâkuâk sâŋune nāngānet. Emet omoŋ otmu yan Kutdânenŋe aposololipŋe orowâk sot bâiŋe newi yan Yurasinŋe Kutdâhât betŋehen kionŋop. ²⁴Otmu omoŋ yan Kutdânenŋe Yesuŋe baŋga mem Anitâ mepaem motokmâ yinŋim yuwu sâŋ ekyongop. “Yuâmâ sinumne yawu oap. Nâŋe yeŋgât kaweyeŋan kinmune nohonomai yakât dop kum baŋga yu motoksan. Yakât otmâ nāngānihim yuwu otmâ mannomai.” ²⁵Yawu sâŋ yinŋimu neŋetâ yaŋak wain to gâim yinŋim yuwu sâŋ ekyongop. “Wain to yu gâim yinŋimune niai yuâmâ hepne yawu oap. Hâmbâi nohoŋetâ hepne gemu mumbomân Anitâŋe nâhât nāngâm mâtâp âiŋe kalop yakât bulâŋe tetewuap. Yakât otmâ nāngānihim yuwu otmâ wain to nem mannomai.” Yawu sâŋ ekyongop. ²⁶Yakât otmâ baŋga otmu wain to yu nenomai yanâmâ Kutdânenŋaŋe kawenenŋan muop yakât nāngâm nenomai. Yawu nem manŋetâ Kutdâŋe âwurem gewuap sâp yan pesuk sâwuap.

²⁷⁻²⁹Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâŋe yeŋahât nāngānetâ yahatmu Kutdânenŋaŋe kawenenŋan kinmu kuŋetâ muop yakât nāngānetâ kakŋe otmu baŋga otmu wain to yu nemai yan tosa umatŋe memai. Yakât otmâ tosa memain sâŋ yeŋe biwiyeŋe ekmâ otmâ memai yakât nāngānetâ ârândâŋ otbuap yanâmâ baŋga otmu wain to yu neŋetâ umatŋe yeŋgâlen ki tetewuap. Yawu ki otnomai yamâ Anitâŋe matŋe yinŋimu umatŋe topŋe topŋe kakyenŋan yâhâwuap. ³⁰Topŋe yukât otmâ kundat me mesek âlâlâ teteyinŋimu manmâ gai. Otmu bukulipyenŋe nombotŋaŋe gurâ hiliwahowi. ³¹Yâhâ yeŋe biwiyeŋe ekmâ otmâ memai yakât nāngānetâ

ârândân otmu yanjak banja otmu wain to yu nem gawi mâne Anitâne yakât matne ki yingimbâp. ³²Yawu gârâmâ lohimbî belângen mansai yâhâmâ Anitâne den âiân katyekmâ matne umatne yingimu menomai. Yâhâ yeŋe yâk yeŋgâlen torokatmâ yâk orop matne memai sâm Anitâne umatne kakyenjan katmâ kuwikyeksap.

³³Bukulipne, den sâm aran yukât bâiŋe sâmune nâŋgâŋet. Yeŋe Kutdâhât nâŋgâm menduhuakmâ natik nene sâm otnomai yan bukulipyenŋe hârok takaŋet sâm mamboraŋginomai. Mamboraŋgim tatŋetâ hârok takaŋetâ yan topne katmâ nenomai. ³⁴Yâhâ lok nombotne po yingimu sot pato nene sâm otmâ emetyenŋehen tatmâ sot neŋetâ ârândân otmu yanâmâ taka natik nenomai. Yawu otŋetâ Anitâne nâŋgâmu ki bâlewuap. Yâhâ yakât den âlâ âinohowi yakât matne yeŋgâlen takawom yan yakât alahunom.

**Wâtgât mâmâŋahât Heakne mâmâŋe otningimu
âi topne topne mem mansain.**

12 ¹Bukulipne, Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakne mâmâŋe otningimu âi topne topne mem mansain yakât nâŋgâm pâpŋumaihât yuwu ekyongomune nâŋgâŋet. ²Emelâk Kiristohâlen biwiyeŋe ki katbi yan Kâitgu Kâitgu Amboŋaŋe biwiyeŋan kioŋmu yanjak Porom Lâpio me wahap tâŋât, umut biwiŋe bia yawuya hâwim kânâŋgâyekmâ yakât nâŋgâŋetâ bulâŋe otminiop. ³Yawu gârâmâ Wâtgât mâmâŋahât Heakne lok âlâ me âlâhât biwiyeŋan kioŋmap lok yaŋe Yesu ki sâm bâlewaŋgimai. Otmu biwiyeŋan ki kioŋmap yaŋe Kutdânenŋe sâm Yesu mepaenomaihât dop ki tap.

⁴Otmu Wâtgât mâmâŋahât Heak konohâk tatmap. Ikŋahâk biwinenŋan kioŋmâ mâmâŋe otningimu manmannenŋahât bulâŋe ikŋiâk ikŋiâk teteningimap. ⁵Manmannenŋahât bulâŋe ikŋiâk ikŋiâk teteningimap yakât dopŋanâk âi topne topne mem Kutdânenŋe Yesu hoŋ bawaŋgimain. ⁶Yesu hoŋ bawaŋgimain yan Anitâ ikŋak mâmâŋe otningimu kulem âlâlâ memain. ⁷Yâhâ nenŋe tânahom mannehât Wâtgât mâmâŋahât Heakne biwinenŋe mem hewewenŋe tuhumu manmannenŋan tetemap yamâ yuwu. ⁸Nâŋgân nâŋgân âlâlâ Anitâhât biwiŋan tap ya Wâtgât mâmâŋahât Heakne mem lok nombotne yeŋgât biwiyeŋan katmâ mem hewewenŋe tuhuyekmu Anitâhât den topŋambâek sâm kusânâmâ bukulipyenŋe ekyongomai. Otmu lok nombotne âlâmâ ya yeŋgât biwiyeŋe mem hewewenŋe tuhumu Anitâne yuwu me yawu otmâ tihitnenŋe otmap yakât topne bukulipyenŋe kâsikum yingimai. ⁹Otmu lok nombotne âlâmâ biwiyeŋe mem hewewenŋe tuhumu Anitâhâlen biwiyeŋaŋe tiŋâk kepeim wâtŋan kinŋetâ yeŋgâlen bulâŋe yuwu tetemap. Lohimbî mesek topne topne teteyingimu mansai ya heŋgemyongomai. ¹⁰Me lok nombotne âlâŋeâmâ Anitâhât wâtŋan kinmâ kulem topne topne meŋetâ lohimbîŋe

ekrjetâ âlâ kândâkdâ otmap. Me lok nombotŋe âlâmâ lauyeŋe mem hewewerŋ tuhumu Anitâhât den bukulipyerŋe kâsikum yinŋimai yan nânŋârjetâ bulâŋe otmap. Me lok âlâ me âlâŋe den âiŋe ekyongomai yamâ Anitâhâlen mem sâmai me weke bâlenjahâlen mem sâmai yakât topŋe nânŋâm heŋŋenŋurjetgât lok nombotŋe yeŋgât biwiyerŋe mem hewewerŋ tuhomap. Me lok nombotŋe âlâmâ nimbilamyerŋe mem purik pilâyinŋimu den sâsârŋe ki sâsârŋe sâmai. Me nombotŋeâmâ biwi nânŋân nânŋânŋerŋe mem pâronŋ pilâyinŋimu bukulipyerŋe den sâmai ya nânŋârjetâ keterakmu purik gurik sâm lohimbi ekyongomai. ¹¹Yawu gârâmâ Wâtgât mâmânahât Heakŋe ikŋe eŋgatŋeâk otmâ biwinerŋe mem hewewerŋ tuhumu bulâŋe ikŋiâk ikŋiâk teteningimu tânahom mansain.

Nen lok topŋe topŋe mansainŋe Kiristohât komot konohâk oain.

¹²⁻¹³Yawu otmâ lok topŋe topŋe, nen Yura lohimbi, me yen pâku lohimbi, me lok kutdâ, me lok inŋe lok kutdâlipyerŋe yeŋgât hoŋ bayinŋimai. Nen kerekŋe Kiristohâlen biwinerŋe katbin yan toen katnenekrjetâ Wâtgât mâmânahât Heak yâkŋak mâmânŋe otningmu komot konohâk manmâ tânahomain. Nengât biwinerŋe mem hewewerŋ tuhumu âi ikŋiâk ikŋiâk teteningimu memain. Yawu gârâmâ yâkât wâtŋan kinmâ Kunnenerŋe Kiristo tem lâuwangim biwinerŋe kepeiakmu tânahom yâhânôm. Yakât topŋe nânŋârjetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nânŋârjet.

¹⁴Hâknenŋeâmâ konohâk. Aiop hâknenŋahât torehenŋe âlâ âlâ yaŋe âi amboŋan amboŋan tuhumi. ¹⁵Yakât otmâ kâinenerŋe yuwu mon sâwuap. “Amboŋe bam gamu nâŋe hân tâlim tatmâ hâkânŋ oan. Yâhâ bâŋŋe âi memap yawuâk ki katnihimu meman. Yakât otmâ hâreakmâ pilâwehât nanŋan.” Yawu sâm hâreakmâ pilâwuapgât dop âlâ ki tap. ¹⁶Me ândâpnerŋe yuwu mon sâwuap. “Âo, mun pato pilâmu ŋiŋ ŋiŋ sâmu hâhiwin nânŋâman. Yawu gârâmâ ambonahât senŋe senŋe âlâlâ onom âlepŋe ya ekmap yawuâk ekbeâk nânŋâman. Yawu gârâmâ senŋe âi memap yawu ki katnihimu meman. Yakât otmâ hindakmâ pilâwehât nanŋan.” Yawu sâm hindakmâ pilâwuapgât dop âlâ ki tap. ¹⁷Yawu gârâmâ Anitâŋe sennenerŋeâk katningiop mâne girawu otmâ sennenerŋe den nânŋâmbâin? Me ândâpnerŋeâk katningiop mâne girawu otmâ ândâpnerŋe kuŋ korok nânŋâmbâin? ¹⁸Anitâŋe ikŋe eŋgatŋeâk otmâ lok tuhum hâkgât torehenŋe âlâlâ kalop. ¹⁹⁻²⁰Yawu gârâmâ hâknenŋe torehenŋe âlâ me âlâ ki kalop mâne manmannenŋe ki tetemu âlepŋe manbâin. Hâknenŋeâmâ konohâk. Hâknenŋahât torehenŋe yaŋeâm nep ikŋiâk ikŋiâk memai.

²¹Yakât otmâ sennenerŋe bâŋnenŋe yuwu sâm ki ekuwuap. “Âo, gâŋe âi mendâ gekmune bâleap. Yakât otmâ hindakmâ pilânenekmâ

âlâengen ari tat.” Me kunnenjaŋe kâinenŋe yuwu sâŋ ki ekuwuap. “Bâe, hân tâlim arim takamat yakât gekmune bâleap. Yakât gâ hindakmâ gikiâk ari kindâ pânŋaŋak bam gawom.” Yawu sâŋ ki ekuwuap. ²² Yakât otmâ yuwu nânŋânom. Hâknennjahât torehenŋe âlâ me âlâ enakmunŋe tâŋât otmap ya hârem pilâm âlepŋe mannomgât dop ki tap. ²³ Otmu hâknennjahât torehenŋe nombotjaŋe âi ki tuhumai yamâ benŋe meŋâleakmain yan bukulpnennjaŋe nenekŋetâ âilonŋo otmap. Otmu hâknennjahât torehenŋe tetekŋan tatmu ekŋetâ aŋulakmain sâŋ hâknennŋe tihitŋe otmâ pet sâri latmâ kâtâpŋumain. ²⁴ Yâhâ hâknennjahât torehenŋe nombotŋe âlâmâ tetekŋan tatmai yamâ ki nânŋâm ketet otmâ kâtâpŋumain. Anitâ ikŋak lok tuhum hâkgât torehenŋe âlâlâ katmu ârândân olop. Otmu biwi nânŋân nânŋânnennjan kionŋmu keterakningimu hâknennjahât torehenŋe âlâhât nânŋâm aŋulakmain sâŋ hâknennŋe tihitŋe otmain. ²⁵ Otmu Anitâŋe lok tuhum hâkgât torehenŋe âlâlâ kalop yakât otmâ hionakmâ ikŋiâk ikŋiâk tatnomaihât dop âlâ ki tap. Yaŋeâmâ tânahomai yan hâknennjaŋe sânduk sâmu kilik milik manmain. ²⁶ Yawu gârâmâ hâknennjahât torehenŋe âlâ me âlâ hiwinŋe otmap yan hâknennŋe kerek hâhiwin nânŋâmain. Yamâ benŋe hiwinŋe ya biatmu yanâmâ hâknennŋe kerek sânduk sâŋ arimap.

²⁷ Aiop, hâknennjan hâum yan yuŋe Kiristohât komot konok mansain nen meneneksap. ²⁸ Komot konohâk mansain yamâ Anitâŋe âi ikŋiâk ikŋiâk ningimu mem tânahom manmain yamâ yuwu. Anŋoân nen lok nombotjaŋe lohimi belângen manmai ya yengâlen ari Kiristohât den pat âlepŋe ekyongomunŋe nânŋânomaihât Anitâŋe kut aposolo sâŋ âi ningiop. Yâhâ lohimiŋe Kiristohâlen biwiyeŋe emelâk katbi ya yengâlen ari Anitâhât biwiŋan den âlâlâ tatmap ya sâŋ holaŋmâ ekyongonŋetgât lok nombotŋe kut poropete sâŋ âi yingimap. Yâhâ den kâsikum yinginetgât lok nombotŋe âlâmâ kut papasu sâŋ âi yingimap. Yâhâ âlâmâ kulem meŋetâ lohimiŋe ekŋetâ âlâ kândâkdâ otuap sâŋ lok nombotŋe âi sâŋ yingimap. Yâhâ âlâmâ lohimi mesekyeŋe orop hengemyongonŋet sâŋ âi yingimap. Yâhâ âlâmâ lohimiŋe wahap wuân me wuângât umburuk otmai ya tânyongonŋet sâŋ âi yingimap. Yâhâ âlâmâ Kiristohât komot ya yengât kunlipyeŋe manŋet sâŋ âi yingimap. Yâhâ âlâmâ lok nombotŋe yengât nimbilamyenŋe mem purik pilâyingimu den sâsâŋe ki sâsâŋe sâmai. ²⁹ Yawu otmâ âi topŋe topŋe yingimap. Yakât otmâ yen kerekŋe aposolo âi yu ki menomai. Me yen kerekŋe poropete âi ya ki menomai. Me yen kerekŋe papasu âi ya ki menomai. Me yen kerekŋe kulem topŋe topŋe ki menomai. ³⁰ Me yen kerekŋe lok ki hengemyongonomai. Me kerek yengât nimbilamyenŋe ki mem purik pilâyingimu den sâsâŋe ki sâsâŋe sânomai. Me bukulpnyeŋe den sâsâŋe ki sâsâŋe sâmai ya nânŋâm purik gurik sâŋ lohimi ekyongonomaihât âi ya yen kerek ki yingimap. ³¹ Yawu gârâmâ Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe

mâmânje otyingimu bukulipyenje tânyongonjetgât nângâm biwiyenje hewewen otmu Anitâ ulitgum mannomai. Yawu otmâ bukulipyenje orop biwiyenjanje kepeiakmâ tânahom mannetâ ârândân otbuap.

Bukulipnenje orop biwinnenjanje kepeiakmâ konohâk otmu mannom.

13 ¹Yakât otmâ yuwu sâmunen nângânet. Nimbilammenje mem purik pilâningimu den sâsânje ki sâsânje sâmain, me aŋelo yengât den sâmain yan biwinnenjanje bukulipnenje yengâlen ki kepeimain. Yawu otmâ den sâmain ya nângânetâ hâpu umunje pâon sâmu munje pato pilâmap, me himbim guŋguruŋ sâmap, yakât dopŋe otmap.

²Yâhâ Anitânje ikŋe biwiŋan nângân nângân âlâlâ tatmap ya nângâm heŋgeŋgum bukulipnenje den kâsikum yingim yâk yengâlen biwinnenjanje ki kepeimain. Yawu otmain ya Anitânje ekmu tâjât otmap. Otmu Anitâhâlen biwinnenjanje tiŋâk kepeim yan lokŋe ki otmai ya otmunje bukulipnenjanje ekŋetâ âlâ kândâk otmap. Yawu gârâmâ biwinnenjanje bukulipnenje yengâlen ki kepeim manmain yan Anitânje nenekmu gemap.

³Otmu senje âlâlâ tatningimap ya kerek kâsikum lohimi senje âlâlâhât umburuk manmai ya yinginom. Me Kiristohât tem lâuwanginom yakât huhopŋe kasalipnenjanje menenekmâ kâlâwân uneneknomai. Yawu otnom yamâ biwinnenjanje bukulipnenje yengâlen ki kepeinom. Yawu otnom yakât Anitânje nângâningimu ki yahatbuap. ⁴Yâhâ biwinnenjanje yengâlen kepeim yuwu otmâ mannom. Buku nombotjanje mem bâlenenekŋetâ yakât matŋe ki kâpekyinginom. Me sâm bâleninginetâ yakât nângâm mem lohotŋe tuhuyeknom. Me nenjahâlâk ki nângâmunje yahatmu hâknenje mepaenom. Otmu buku nombotŋe yengât nângâmunje ki gewuap. Otmu buku nombotŋe yengât ki nângâm bâleyinginom. ⁵Yâhâ up bia bia ki mannom. Otmu nembe kalem oraŋgim mannom. Otmu buku nombotjanje hâmeân hâlulu otninginetâ yan tepnenje ki yahatbuap. Me mem âlâlâ tuhunenekŋetâ yakâlâk nângâm matŋe yingine sâm biwinnenjanje ki mem mannom. ⁶Yâhâ lohimi nombotjanje otŋetâ bâlewuap ya ekma heronje ki nângâyinginom. Yamâ benje uwawapŋe bia manmâ otŋetâ âilonŋo otbuap ya yengât heronje nângâyinginom. ⁷Otmu buku nombotjanje mem ge katneneknomai yan matŋe ki otyinginom. Me tep bâle nângâninginomai yan biwinnenjanje kepeiyekmâ mem tepyeŋe sândukŋe tuhuyeknom. Yawu otmunje yâk orop lohotjan manmâ yâhânomgât biwinnenjanje mem mannom.

⁸⁻¹⁰Otmu sâp yiwereŋe yuâmâ kandi mansain. Yâhâ Anitâhât biwiŋan nângân nângân âlâlâ tatmap ya ikŋe Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe biwinnenjan katmu bukulipnenje sâm kusânma ekyongomain. Yawu gârâmâ Anitâhât biwiŋan nângân nângân âlâlâ tatmap ya topŋambâek ki nângâmain. Yakât otmâ nângân nângânnenje holaŋakmu yan den

kakŕeâk kakŕeâk kâsikum yingimain. Otmu nimbilammenŕe mem purik pilâningimu den sâsâŕe ki sâsâŕe sâmain ya torokatmâ ki sâm yâhânom. Hâmbâi mâne Kiristoŕe âwurem ge manman bulâŕe ningiwuap yan âi topŕe topŕe mem mansain yu biatbuap. Âi topŕe topŕe hârok biatbuap yamâ biwinenŕeŕe kepeiakmâ manmain yuwuâk torokatmâ manbisâin.

¹¹ Emelâk nimnaom titipâ tatbinân yanâmâ mete pirik pirik otminiwin. Otmu biwinenŕambâ nâŕgân nâŕgân âlâlâ tetemu âwâ mâmâlipnenŕe ekyongomunŕe nâŕgâŕetâ tâŕjât otminiop. Yawu gârâmâ papato otmâ nimnaom yengât nâŕgân nâŕgân ya pilâwin. ¹² Otmu nenŕeâmâ toen umutnenŕe eŕakmunŕe âwâlele otmap. Yakât dopŕeâk Anitâhât biwiŕan nâŕgân nâŕgân âlâlâ tatmap ya ki nâŕgâm heŕgengumain. Yawu gârâmâ Kiristoŕe âwurem gewuap yan Anitâhât biwiŕan nâŕgân nâŕgân topŕe topŕe tatmap ya topŕe nâŕgâm pesuk pilânom. Anitâŕe biwinenŕahât topŕe nâŕgâmap yakât dopŕeâk nenŕe gurâ yâkât topŕe nâŕgânom. ¹³ Yâhâ den sâm aran yukât topŕe yuwu tap. Wâtgât mâmâŕahât Heakŕe mâmâŕe otningimu Kiristo hoŕ bawaŕŕim âi topŕe topŕe memain yuâmâ âwurem gewuawân pesuk sâwuap. Yakât otmâ yuwuâmâ otmâ mannom. Aŕgoân biwinenŕeŕe kepeiakmâ konohâk otmu buku oraŕŕim manmâ yâhânom. Buku oraŕŕim Anitâ yet Kiristo yetgâlen biwinenŕeŕe kepeim manmâ yâhânom. Otmu Kiristoŕe âwurem ge menenekbuap yakât nâŕgâm biwinenŕeŕe mem mannom. Yawu gârâmâ aŕgoân biwinenŕeŕe kepeiakmâ konohâk otmu buku oraŕŕim mannomgât Anitâŕe nâŕgâmap.

**Wâtgât mâmâŕahât Heakŕe nimbilamyenŕe
mem purik pilâyingimu den sâwi.**

14 ¹ Yakât otmâ biwiŕeŕeŕe kepeiakmâ konohâk otmu tânahonomaihât nâŕgâm manŕet. Yawu manmâ Wâtgât mâmâŕahât Heakŕe mâmâŕe otyingimu Kiristo hoŕ bawaŕŕinetâ bulâŕe teteâkgât biwiŕeŕe Anitâhâlen kepeim mannomai. Yawu gârâmâ Anitâhât den kâsikum bukulipyenŕe yinginetâ nâŕgâm heŕgengunetgât âi ya biwiŕeŕeŕe mem manŕetgât naŕgan. ²⁻⁴ Yakât otmâ yuwu sâmune nâŕgâŕet. Lok nombotŕeŕe Anitâhât den kâsikum ningimai ya nâŕgâmunŕe keterakningimu manmannenŕe kelihakmu manmain. Lok yawuyenŕe mem hewewenŕe tuhunenekŕetâ biwi sânduhân manmain. Yâhâ Wâtgât mâmâŕahât Heakŕe Anitâhât biwiŕan nâŕgân nâŕgân âlâlâ tatmap ya mem lok nombotŕe âlâ yengât biwiŕeŕan katmâ nimbilamyenŕe mem purik pilâyingimâp. Nimbilamyenŕe mem purik pilâyingimu den sâsâŕe ki sâsâŕe sâŕetâ nâŕgâmunŕe ki keterakningimu yanak Anitâhât nâŕgân nâŕgân yakât pâpgumain. Yâhâ Anitâ ikŕak lok yawuya yengât den nâŕgâmap. Yakât otmâ den sâsâŕe ki sâsâŕe sâmai yan yenŕe biwiŕeŕeâk ârândânŕ otmap.

⁵ Yâhâ Wâtgât mâmâŕahât Heakŕe yen kerek nimbilamyenŕe mem purik pilâyingimu den sâsâŕe ki sâsâŕe sânomai yakât nâŕgâmunŕe ârândânŕ

oap. Yawu gârâmâ nimbilamyene mem purik pilâyîngimu den sâsâne ki sâsâne sâmai ya lok âlâ me âlâne nânngâm bukulipyene purik gurik sâm ekyongonjetâ nânngâm hejengegumai yakât gurâ nânngâmune âilongso otmap. Yâhâ lok nombotneâmâ Wâtgât mâmânjahât Heakne lauyene mem hewewen tuhumu lohimi belângen manmai ya Anitâhât den ekyongomai. Ekyongonjetâ nânngâm Kiristohâlen biwiyene katjetgâlâk biwinaene nânngâm manman. Lok yawuya yengât nânngâmune yahatmap.

⁶Bukulipne, nâne yengâlen takawom yan Wâtgât mâmânjahât Heakne nimbilamne mem purik pilânihimu den sâsâne ki sâsâne sâmune nânngânetâ ki keterakbuap. Yawu otbom yaŋe ki tânyongowom. Yâhâ yengâlen taka tânyongowom yan Wâtgât mâmânjahât Heakne Anitâhât den biwinan katbuap ya ekyongowom. Otmu Anitâhât topne nânngâm hejengegunetgât Wâtgât mâmânjahât Heakne mâmâne otnihimu den kâsikum yîngiwom.

⁷Den sâm aran yukât topne nânngânetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâwe. Aioŋ tuhumainân lok âlâne kep topne katmâ membuarpe ombe kârikneâk mem waŋgam kumbuap ya bukulipne nânngâm yawuâk watnomai. Yâhâ ombe lohotŋan mem waŋgam kârikne ki kumbuap yan bukulipne nombotne ateŋe âlâengen kinnomaiŋe ombe ki mem hejengegum waŋgam gurâ hârem hilipgunomai. ⁸Otmu âlâen hâum sâmune nânngânet. Kapi âlâ yongone sâm arinomai. Yâhâ kapi âlâ yamâ emelâk taka mâtâwân teŋgâ tuhum mambotyînginomai. Mambotyînginjetâ lok tem pato yan gâtne kulet sâwuapne teŋgâ tuhuai ya yekmâ bukulipne ekyongomu alahunomai. Alahum yekmâ kewewetyeknomai. Yâhâ bukuyene âlâ yakât ki nânngâwuap mon yaŋe teŋgâ tuhunomai ya yengât lauyenanâk kioŋmu kuŋetâ mumbuap. Yawu. ⁹Yâhâ yakât dopneâk yengâlen gâtne âlâ me âlâhât nimbilamyene Wâtgât mâmânjahât Heakne mem purik pilâyîngimu den ki nânngân nânngânne sânomai ya bukulipne nânngânetâ ki keterakbuap. Yakât nânngânetâ siru den yawu otbuap. ¹⁰⁻¹¹Otmu torokatmâ yuwu sâwe. Nen lok topne topne manmâ dennenne ikŋiâk ikŋiâk sâmain. Yakât otmâ lok pupne âlâne hân âlâengembâ taka denyenanâk eknongonomai ya ki nânngânom. Otmu nen gurâ dennenŋanâk ekyongomunne ki nânngânomai. Yawu gârâmâ den nânngâmain ya bukulipnenne sânomai yanâmâ yâk orop hewewenâk alahunom. ¹²Yakât otmâ yuwu sâmune nânngânet. Wâtgât mâmânjahât Heakne mem hewewen tuhuyekmu âi âlâlâ menehâlâk nânngâmai. Yawu nânngâm yan wuân âi meŋetâ Kiristohât komot tânyongowuap yakâlâk nânngânomai.

¹³Yâhâ Wâtgât mâmânjahât Heakne lok âlâ me âlâhât nimbilamyene mem purik pilâyîngimu den ki nânngân nânngânne sâmaiŋe den yakât topne nânngâm purik gurik sâm bukulipyene ekyongonjetâ nânngânomaihât Anitâ ulitgunet. ¹⁴Yâhâ Wâtgât mâmânjahât Heakne nimbilamne mem

purik pilânihimu den sâm Anitâ mepaeman ya nângâmu ârândâj otmap. Yawu gârâmâ den sâmman ya biwinaje nângâm ki sâmman. ¹⁵Yakât otmâ yuwu otbom. Nimbilamne mem purik pilânihimu den ki sâsânjaje sâm mepaewom, me kiki mewanjiwom ya purik gurik sâmune lohimbi orop kinnom yaje nângânomai. ¹⁶⁻¹⁷Yawu gârâmâ nimbilamyenje mem purik pilâyîngimu den ki sâsânjaje sâm Anitâ mepaenomai yanâmâ bukulipyenje den yakât topnje ki nângâmaiye yen orop biwi nângân nângân yejaje ki hikuakmâ konohâk otbuap. Yâhâ Anitâ mepaenjetâ nângâmu ârândâj otbuap. Yamâ bukulipyenje nângâjetâ ki keterakyîngiwuap. Yakât nângâmune ki dopjan oap.

¹⁸Yâhâ nimbilamyenje mem purik pilâyîngimu den sâsânje ki sâsânje sâmman yamâ nâku yawuâk nimbilamne mem purik pilânihimu wangiyekmâ sâmman. Yakât nângâm Anitâ mepaeman. ¹⁹Yawu gârâmâ Kiristohât komot menduhuakmâ kinmain yan senyejan kinmune nimbilamne mem purik pilânihimu den sâsânje ki sâsânje sâm ariwomgât ki nângâman. Yâhâ senyejan kinmâ biwinambâ nângân nângân âlepne tetemap ya paje tâlâwâk ekyongomune nângâm hejengejugetgât nângâman. ²⁰Bukulipne, nimnaom titipaje yu me ya otnehâlâk nângâmai. Yâhâ yeje yawu ki nângânomai. Otmu Wâtgât mâmâjahât Heakje nimbilamyenje mem purik pilâyîngimu den sâsânje ki sâsânje sâne sâm yakâlâk ki nângânomai. Wuân âi mejetâ Kiristohât komot tânyongowuap yakâlâk nângânomai. Yawu gârâmâ lepatnje wuân âlâ ombe tatmâ ki nângâm bâleangimai yakât dopjeâk otmâ biwi nângân nângânyenje galemahonomai. ²¹Otmu emelâk Anitâhât poropete nombotjaje yâkât den sâm Isirae lohimbi denyejanâk ekyongonjetâ nângâjetâ gemu bet pilâwi. Yakât otmâ Anitâje poropete âlâ den ekumu kulemgup ya yuwu tap.

“Lohimbi yuje nâhât den nângâjetâ gemu bet pilâm tem ki lâunihim mansai. Yakât otmâ kasalipyenje hângânyongomune hân kâlepnehembâ taka yeje denânâk ekyongonomai. Yawu gârâmâ den ekyongonjetâ yawuâk nângâm hâkâj otnomai.”

²²Den yawu tap yakât topnje yuwu nângânom. Wâtgât mâmâjahât Heakje launenje mem hewewej tuhumu Anitâhât den kâsikum Kiristohât lohimbi yîngimunje nângâjetâ bonje otmap. Yâhâ lohimbi belângen manmaiyeâmâ nângâjetâ ki bonje otmap. Yakât otmâ Wâtgât mâmâjahât Heakje nimbilamnenne mem purik pilâningimu den sâsânje ki sâsânje sâmunje nângâjetâ biwiyenan hâumu “Kulem yu ki orotje eksain,” sânomai.

²³Yakât otmâ yeje menduhuakmâ Kiristo mepaenomai yan Wâtgât mâmâjahât Heakje yen kerek nimbilamyenje mem purik pilâyîngimu lauyeje menduhum den ki sâsânje sânomai yanâmâ bukulipyenje den yakât topnje ki nângâmai me lohimbi belângen manmai yaje yekmâ,

“Bâe, lok yu ondop otmâ biwiyeye gulip oap,” sânomai. Yawu sâm nângâyînginetâ gewuap. ²⁴Yâhâ Wâtgât mâmâñahât Heakñe biwiyeye mem hewewey tuhumu Anitâhât den alahumai. Den alahumai yan bukulipyeye nombotñe Anitâhât den ki nângâm hejgenyumai me lohimbi belângen manmai yañe denyeye nângâñetâ biwiyeyan hâumu orotmemeyeye bâleñe yakât nângâñetâ hañ sâyîngiwuap. ²⁵Yakât nângâñetâ hañ sâyîngimu, “Anitâñe yen orowâk manmâ mâmâñe otyîngimap,” yawu sâm yâk mepaenomai.

**Nenñe menduhuakmâ Anitâ yet Kiristo
mepaeyeleknom yan ewe karanginom.**

²⁶Yakât otmâ yeñe menduhuakmâ Kiristo yet Anitâ mepaeyelekne sâm yuwu otnomai. Lok nombotñe kep me kiki mewanginomai. Yâhâ nombotñe âlâmâ biwiyeyambâ nângân nângân âlâlâ tetewuap ya sâm tetem ekyongonomai. Yâhâ nombotñe âlâmâ Wâtgât mâmâñahât Heakñe den âlâ biwiyeyan katmap ya ekyongonomai. Me nombotñe âlâ yengât nimbilamyeye mem purik pilâyîngimu den ki sâsâñe sânomai. Me nombotñe âlâ yengât biwi nângân nângânyeye mem pâron pilâmu den ki sâsâñe sânomai ya purik gurik sâñetâ bukulipyeyeye nângânomai. Menduhuakmâ yawu otmâ tânahom mannomai. ²⁷Yâhâ Wâtgât mâmâñahât Heakñe lohimbi nombotñe yengât nimbilamyeye mem purik pilâyîngimu den sâsâñe ki sâsâñe sânomai yan lok konok me yâhâp me kalimbu yañe yahatmâ âlâku ikñiâk ikñiâk sânomai. Yawu otnomai yan lok âlâñe den ki sâsâñe sânomai ya purik gurik sâm lohimbi ekyongomu topñe nângânomai. ²⁸Yawu gârâmâ lok yawuya âlâ orop ki menduhuaknomai yanâmâ yuwu otnomai. Wâtgât mâmâñahât Heakñe lok âlâ me âlâhât nimbilamyeye mem purik pilâyîngimu den sâsâñe ki sâsâñe ya lohimbi seneyeyan ki sânomai. Yâhâ biwiyeyanâk nângâm Anitâ heroye nângâwanginomai.

²⁹Otmu Wâtgât mâmâñahât Heakñe lauyeye mem hewewey tuhumu Anitâhât den ekyongonomai ya gurâ yawuâk lok konok me yâhâp me kalimbu yañe yahatmâ den ekyongonomai. Den ekyongonomai yamâ târârâk yai me sâm tâpikguai yakât lok nombotñe tatmâ nângâyînginomai. ³⁰Otmu bukuyeye âlâñe yahatmâ kinmâ den ekyongowuawân Wâtgât mâmâñahât Heakñe lok âlâhât biwiñe mem hewewey tuhumu yanâk ki yahatmâ yâku den sâwuap. Anjoân båtñe pilâmu kândikum sâwuap yañe ekmâ sâm tiñ pilâm ge tatmu benñe yâku yahatmâ ekyongowuap.

³¹⁻³³Lohimbiñe menduhuakmâ den kakñan ki sahanginomai. Yawu otmâ ewe karanginomai yanâmâ Anitâñe yekmu ârândân otbuap. Yâhâ menduhuakmâ Anitâhât den alahumaiân yeñe ki ewe karangimai. Yakât otmâ Wâtgât mâmâñahât Heakñe lauyeye mem hewewey tuhuwuap

yan ewe karangim den ya âlâku ikñiâk ikñiâk yahatmâ ekyongonomai. Yawu otnomai yan lohimbi kerekñe den ya nângâñetâ keterakmu yanâmâ biwiyenñe hewewenñ otbuap.

Otmu Kiristohât komot kapiñe kapiñe manmâ araiñe orotmeme yuwu otmâ. ³⁴Lohimbi menduhuakmâ Anitâ yet Kiristo mepaeyelekmaiân imbilipyenñe loklipyenñe yengât amutgen otmâ den nângânâk tatnomaihât emelâk Anitâñe Mose ekumu kulemguop. ³⁵Yakât otmâ imbilipyenñe wuân me wuân topñahât pâpgumai yañe lohimbi senyenñan yahatmâ kinmâ topñe nângâne sâm âikumai yakât den pat nângâmune bâleop. Yawu otmâ yamâ añun topñe. Yawu gârâmâ emetyenñan ari tatnomai yan loklipyenñe me âwâlipyenñe âiyongonñetâ ekyongonomai. ³⁶Yawu gârâmâ yeñe wuân nângân nângân mem Kiristohât komot kapiñe kapiñe tatmâ arai ya yengât orotmeme ki watmai? Yeñe kunlipyenñe manne sâm oai hâ? ³⁷Yakât otmâ yuwu sâmune nângâñet. Den yan yuâmâ Kutdâhât den ekyongoan. Yakât otmâ lok âlâ me âlâhât biwiyenñambâ nângân nângân âlâ tetewuap yakât “Yuâmâ Anitâñe biwinenñan katmu ekyongoan,” sânomai. Yawu sânomai yan kuyiñginñetâ ya pilâm nâ tem lâunihinomai. Otmu lok nombotñenñe Wâtgât mâmâñahât Heakñe biwinenñe mem hewewenñ tuhumu Kiristohât hoñ bawanñiain sâm ekyongonomai ya gurâ ekyongonñetâ tem lâunihinomai. ³⁸Yawu gârâmâ den yan yu lok ya ekyongonñetâ ki nângâyinñinomai yamâ yeñe betyongonomai.

³⁹Bukulipne, den ekyongoan yukât bâiñe sâmune nângâñet. Wâtgât mâmâñahât Heakñe lauyenñe mem hewewenñ tuhumu Anitâhât den bukulipyenñe kâsikum yinñinomaihât nângâñet. Otmu Wâtgât mâmâñahât Heakñe bukulipyenñe yengât nimbilamyenñe mem purik pilâyinñimu den sâsâñe ki sâsâñe sânomai ya ki kuyiñginomai. ⁴⁰Yakât otmâ den sâsâñe ki sâsâñe sânomaiân orotmeme ekyongoan yu watmâ otñetâ dopñan otbuap.

Anitâñe Kiristo mumuñambâ mem yahalop.

15 ¹⁻²Bukulipne, emelâk Kiristohât den pat âlepñe kâsikum yinñimune nângâm yâkâlen biwiyenñenñe kepeim manmâ gai. Yawuâk torokatmâ mannomai otmuâmâ Kiristoneñe âwurem ge meyekmu manman kârikñahât bulâñe menomai. Yâhâ den pat âlepñe yakât nângâñetâ porap otmu Kiristo betgunomai yanâmâ bulâñe ya ki menomai. Bulâñe ya ki memaihât den pat âlepñe yakât pâñe tâlâwâk yuwu sâm heñgenñumune nângâñet.

³⁻⁴Emelâk Kiristohât aposololipñe yengâlembâ den kunñe mewan ya ekyongomune ki nângâm heñgenñuwî. Yakât yuwu sâmune nângâñet. Kiristoneñe nengât toсахât huhopñe mem muop. Mum hân kâlehen katñetâ tatmu hilâm kalimbu pesuk sâop. Yawu otmu yan Anitâñe mumuñambâ

mem yahalop yakât den emet inânjan poropete otmu lok nombotjanje kulemguwi.

⁵Yâhâ mumuñambâ yahalop yakât kakñan Petoro orop eñakmâ den olowot. Yakât kakñan ikñe aposololipñe mem teteyekmu yâk orop den otbi. ⁶Yakât kakñanâmâ lohimbiñe yâkâlen biwiyenjanje kepeim manbi ya kiñgitñe orowâk, dopyenje 500 ya wangiop, ya teteyiñgimu eñakbi. Yawu gârâmâ lohimbi ekbi yamâ nombotñe muñetâ nombotñe yawuâk mansai. ⁷Otmu yakât kakñan imiñe Yakowo yâkâlen tetewañgimu eñakmâ den olowot. Otmu yakât kakñan aposololipñe âlâkuâk teteyiñgimu den otbi. ⁸Otmu bâiñeâmâ nâhâlen tetenihim aposolo âi sâm nihiop yakât yuwu sâmune nânğânjet. Wuân me wuân bilakñe kâpekmai yakât dopñeâk manmune Kiristoñe menehop. ⁹Yâhâ ki menehop yan ikñe komot ya mem bâleyekminiwan. Yawu otyiñgiminiwan yapâ menekmâ aposolo âi sâm nihiop yakât nânğâmune âlâ kândâkdâ otmap. Yawu otminiwan yakât ninahât nânğâmune gemap. Otmu aposolo yenğât kunyeñe manbehât ki nânğâman. ¹⁰Yawu gârâmâ Anitâñe ikñe enğatñeâk otmâ nânğânihim Kiristo hânğangumu ge tetenihim aposolo âi sâm nihiop. Âi sâm nihimu yâkât wâtñan kinmâ aposolo nombotjanje âi memai ya hârohâk wangiyekmâ âi kârikñeâk meman. Âi meman yukât amboñe Anitâ. Ikñe Wâtğât mâmânjahât Heakñe mâmânje otnihimu âi memune bulânje tetemap. ¹¹Yakât otmâ aposolo nombotñe orop, nenñe Kiristohât den pat konok yakâlâk lohimbi ekyongomunñe nânğâmai. Otmu emelâk den pat yuwuâk ekyongomune nânğâm Kutdâhâlen biwiyenja katbi.

Anitâñe mumuñambâ mem yahatnenekbuap.

¹²Otmu Anitâñe Kiristo mumuñambâ mem yahalop yakât den pat ekyongomunñe nânğâwi. Yawu gârâmâ topñe girawuhât otmâ yen nombotjanje sâm hilipgum “Hâmbâi mumuñambâ ki yahatnom,” sâmâi? ¹³Den yawu sâmâi ya bulânje mâneâmâ Anitâñe Kiristo mumuñambâ mem yahalop sâm ekyongomain ya bulânje ki otbâp. ¹⁴Otmu Kiristo mumuñambâ ki mem yahalop mâne nenñe imbiâk ekyongomunñe biwiyenja yâkâlen katbâi. ¹⁵Otmu Anitâñe mumuñambâ mem yahatnenekbuapğât dop ki tap mâne Anitâñe Kiristo mumuñambâ mem yahalop sâm den golâ ekyongombâin. ¹⁶Otmu torokatmâ sâwe. Anitâñe mumuñambâ mem yahatnenekbuapğât dop ki tap mâne Kiristo mumuñambâ ki mem yahatbâp. ¹⁷Otmu Kiristo mumuñambâ ki mem yahalop mâne yâkñe tosanenñe ki pilâm manman kârikñahât pat kuningimbâp. Otmu nenñe biwinenjanje yâkâlen imbiâk kepeimbâin. ¹⁸⁻¹⁹Yâhâ Anitâñe manman kârikñahât pat kuningiop yakât bulânje mene sâm Kiristohâlen biwinenjanje kepeim mansain. Yawu gârâmâ munom yakât kakñan mumuñambâ mem yahatnenekmu manman kârikñan mannomğât dop ki tap mâne nenñe den perâkñe nânğâmunñe

bulâŋe otbâp. Otmu lok belâŋen manmaiŋe nengât imbiâk otmâ hâhiwin kakŋan manmâ gai sâŋ nâŋgâningimbâi. Otmu emelâk lohimbi nombotŋe biwiyeŋaŋe Kiristohâlen kepeim mum gawiŋe orotmeme bâleŋe otminiwi yakât tosa ki pilâyiŋgimbâp. Yakât otmâ matŋe umatŋe yingimu hâhiwin nâŋgâmbisâihât dop yawuâk tatbâp.

²⁰Bulâŋanâk Anitâŋe Kiristo mumuŋambâ mem yahalop. Yakât dopŋeâk lohimbijŋe Kiristohâlen biwiyeŋaŋe kepeim manmâ gam muwi, me nen yâkâlen biwinenŋaŋe kepeim mansain, me gâmâlâk yâkâlen biwiyeŋaŋe kepeinomai nen kerek mumuŋambâ mem yahatnenekbuap. ²¹⁻²²Lok topnenŋeâmâ konok. Tâmbânenŋe, kutŋe Aram sâŋ, ikŋahâk otmâ tâpikgum tosa miop. Yakât huhopŋe Anitâŋe mumuhât pat kuwaŋgiop. Yawu otmâ lohimbi yâkâlebâ tetemain nen kerekŋe eŋgatnenŋeâk watmâ otmunŋe bâlemu mum gara gara otmâ gamain. Yawu gârâmâ Kiristoŋe mumuŋambâ yahalop yan mumuŋambâ yahatmâ manman kârikŋan mannomgât mâtâp mem kusâningiop. Yakât otmâ yâkâlen biwinenŋaŋe kepeim manmâ munom yanâmâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekmu manman kârikŋan mannom. ²³Anŋoân Kiristoŋe mumuŋambâ yahalop. Mumuŋambâ yahatmâ himbimân yâhâmu Anitâ orop tawot. Otmu âwurem gewuap yan lohimbijŋe yâkâlen biwiyeŋaŋe kepeim manmâ gam muwi, me nen yâkâlen biwinenŋaŋe kepeim mansain, me gâmâlâk yawuâk mannomai nen kerek Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap. ²⁴⁻²⁵Yawu gârâmâ sâp yupâek Kiristoŋe kunnenŋe tatmâ tihitnenŋe otmâ yâhâwuap. Otmu sâp pesuk sâwuawân Kiristohât kasalipŋe yu Anitâŋe mem ge katyekmu yâkât amutgen tatnomai. Lok, âi weke, emet amboŋe, senduk banearâ, susun, me sâtŋe metŋe topŋe topŋe ya kerek mem ge katyekbuap. Ya kerek mem ge katyekmu sâp pesuk sâwuap. Sâp pesuk sâmu nen Kiristohât komot kerek mumuŋambâ mem yahatnenekmu yu ya topŋe topŋe kerehâk yâkât amutgen tatnom. Yakât otmâ menduhunenekmâ âwâŋe Anitâ yâkât amutgen katnenekmu mannom. ²⁶Otmu sâp yan Mumuhât Amboŋe bunewâk mem ge katbuap. Yakât kakŋan nenŋe yâhâpŋe ki munom.

²⁷⁻²⁸Yakât topŋe teteâkgât emelâk Anitâŋe lok âlâ den ekumu kulemgup ya yuwu tap.

“Anitâŋe wahap topŋe topŋe ya nanŋahât amutgen katyekmu tatnomai.” Yawu tap.

Yâhâ “wahap topŋe topŋe” den yuŋe nen hânân gâtŋe, me himbimân gâtŋe, me hân kâlehen gâtŋe nen kerehâk meneneksap. Yâhâ Anitâ ikŋahâk menenekmâ nanŋahât amutgen katnenekbuap. Yakât otmâ den yuŋe Anitâ ikŋahât ki miap. Otmu nanŋahât gurâ ki miap. Anitâŋe nen kerehâk menenekmâ Kiristohât amutgen katnenekmu tatnom yanâmâ sâp pesuk sâwuap. Sâp pesuk sâwuap yan Kiristoŋe âi tuhumiŋe tiŋ pilâm nen kerehâk menenekmâ âwâŋe Anitâ yâkât amutgen katnenekbuap.

Otmu iknje gurâ yawuâk âwânjahât amutgen tatbuap. Yawu otmâ Anitânje kunnenje pato tatbisâp.

²⁹Otmu Anitânje mumuñambâ mem yahatnenekbuap yakât torokatmâ sâwe. Bukulipyenje nombotñaje “Mumuñambâ ki yahatnom,” sâmai. Yawu gârâmâ den sâmai ya bulânje oap otmuâmâ girawuhât otmâ bukulipyenje emelâk muwi ya yengât nângâm kutyeje mem kinjetâ toen katyeksai? Yâhâ Anitânje bukulipyenje mumuñambâ mem yahatyekbuapgât dop ki tap otmuâmâ kutyeje mem kinjetâ toen mem katyekmai yamâ imbiâk otmâi.

³⁰Bukulipne, torokatmâ sâmune nângâjet. Nenje lohimbî hânñan kulemñan manmâ arai ya yengâlen ari Kiristohât den pat âlepñe ekyongomunje lohimbî nombotñaje topñe âlâlâ mângâenenekjetâ hâhiwin kakñan manmâ gamain. Yawu gârâmâ Anitânje mumuñambâ mem yahatnenekbuapgât dop ki tap mâne âi yu pilâmbâin. ³¹Lohimbî âlâ me âlâ belângen manmaiñe sâp girawuân me girawuân nohoñetâ mumbom? Yawu nângâm manman. Den ekyongowan yu biwinaje nângâmune bulânje oap. Otmu yakât dopñeâk yengât yuwu nângâmune bulânje oap. Emelâk Kiristohât den pat âlepñe ekyongomune nângâjetâ bulânje otmu yâkâlen biwiyenje katbi. Yapâek biwiyenje yâkâlen kepeim manmâ gai yakât nângâm mepaeyeksan. ³²Emelâk nâñe Epeso kapi yuân taka Kiristohât den pat âlepñe ekyongowan. Sâp yan kapi ambolipñe nombotñaje kuk otmâ bâsok hâmene mem gulip tuhuwi. Yawu gârâmâ Anitânje mumuñambâ mem yahatnenekbuapgât dop ki tap mâne Epeso kapiân yu âwurem taka nep yuwu ki tuhumbâm.

Otmu torokatmâ sâwe. Lohimbî belângen manmaiñe yuwu sâmai. “Mumunje pesuk sâwuap. Yakât otmâ engatnenñeâk watmâ sot kâle soñgo bau nem heroñe kakñan manne.” Den yawu sâmai. Yâhâ Anitânje mumuñambâ mem yahatnenekbuapgât dop ki tap mâne soñgo bau sot kâle nem heroñe kakñan manbâm. ³³Otmu lok yawuyaje taka yen orop yawuâk otñetâ dondâ bâleap. Yakât yuwu sâmune nângâjet. Lok âlepñaje lok bâleñe orop hero karangim yâhâm genomai yanâmâ lok bâleñaje lok âlepñe ya yengât engatyenan kionjetâ otbuap. ³⁴Yeñe nângân nângânyenje keterakyiñgimu bukulipyenje Anitâhât den kelañgatmai ya yengât nângân nângân ki watñetgât nanñan. Ya kâmbukñe. Den ekyongowan yu nângâm añulakñet.

Mumuñambâ yahatnom yan towatnenje âlâ tetewuap.

³⁵Yawu gârâmâ yengâlen gâtñe âlâ me âlâñe yuwu mon sâm âinohonomai. “Nenje girawu otmâ mumuñambâ yahatnom? Me mumuñambâ yahatnom yan towatnenje girawuya tetewuap?” ³⁶Yawu sâm âinohonomai yakât matñe yuwu sâmune nângâjet. Nowo alikñe mem hân kâlehen katmain ya mumu kâmñe ga takamap. Ga takam

hâlihîh kânângâmunje ya wadmâ yâhâmap. Yâhâ alikje mem hân kâlehen katmain yamâ mumap. Mumu yanjak kâmje ga takamu bonje anjo tetemap. Yen yukât topje nângâmai yamâ girawu otmâ manmannenjahât topje pâpgumai? Yawu gârâmâ alikje mem hân kâlehen katmain yakât dopjeâk mum hân kâlehen mem ba karakmain. Otmu kâmje ga takamap yakât dopjeâk mumujambâ yahatnom. ³⁷Otmu torokatmâ yuwu sâmunne nângânet. Ârok kehetjeâk mem hân kâlehen katmain. Yawu gârâmâ kâmje ga takam bonje kinmap yamâ towatje âlâ âlâ. ³⁸Anitâje ikje engatjeâk otmâ sot âlâlâhât bonje otmu kehetje yakât towatje ikjiâk ikjiâk kalop. ³⁹Otmu songo bau, hambe gumbam, nâi luap, me soki kalapat topje topje yamâ towatyeje ikjiâk ikjiâk katyehop. Otmu lok manmannenje gurâ yawuâk ikjiâk katningiop. ⁴⁰Yakât otmâ hânân âliwahap topje topje kalop ya towatje ekmâ “Yuâmâ hânân gâtje,” sâmain. Me himbimân emetsenje pitu âlâlâ kalop ya gurâ ekmâ “Ewamâ himbimân gâtje,” sâmain. ⁴¹Hilâmgât emetsenje yakât lajinje ya ikjiâk. Otmu omongât emetsenje yakât lajinje ya gurâ ikjiâk. Otmu pituhât lajinje ya gurâ ikjiâk tap. Yawu.

⁴²⁻⁴³Otmu dop kum den ekyongoan yukât topje yuwu nângânom. Menlipnenje menenekbi yan wâtnenje ki teteop. Yâhâ wâtnenje tij tij sâmap yapâek mesek topje teteningimu mum gamain. Yakât otmâ mumunje hannongojetâ tâtuk sâmain. Yâhâ Anitâje mumujambâ mem yahatnenekbuap yan hâknenje âije ningimu manman kârikjan mannom. Otmu hâknenje âije ya ningimu enakmunje âlepje nandoroje otbuap. ⁴⁴⁻⁴⁹Kândikum emelâk Anitâje topje katmâ hân mem tâmbânenje, kutje Aram sâam, yâk tuhummâ yan umutje biwinje katbaŋgiop. Yâhâ lok tuhuop yakât Moseje den kulemguop ya yuwu tap. “Anitâje lok tuhummâ umut biwinje katbaŋgimu manop.” Den yawu tap.

Yakât otmâ lohimbi Aramgât towat tetewije muop yawuâk mum gara gara otbi. Otmu nen gurâ dop yawuâk otmâ mum tâtuk sânom. Yawu gârâmâ lok âlâ himbimâmbâ ge manop yamâ Kutdânenje Yesu Kiristo. Yâkjeâmâ umut biwinenje mem hewewen tuhummâ yâkâlen biwinenje kepeimunje manman kârikjahât pat kuningiop. Yakât otmâ âwurem ge menenekbuawân Anitâje mumujambâ mem yahatnenekmâ hâknenje âije ningiwuap. Yâhâ emelâk Kiristoje mumujambâ yahatmâ hâkne âije miop yawuya ningiwuap.

⁵⁰Bukulipne, den ekyongoan yukât topje yuwu nângânom. Emelâk tosanenjahât huhopje hânân yu manmâ yâhâam munomgât Anitâje sâam kalop. Yakât otmâ hânân manman manmain yu torokatmâ himbimân yuwuâk mannomgât dop ki tap. ⁵¹⁻⁵²Yâhâ mumujambâ yahatnomgât Anitâje den biwinan kalop yamâ yuwu. Sâam pesuk sâuwuwân anjelo âlâje lâmun bâije kunbuap. Lâmun kunmu Anitâje in yawu, sennenje

pelen bok otmap yakât dopŋeâk mumuŋambâ mem yahatnenekbuap. Mem yahatnenekmu lohimbi mannomai ya orop menduhunenekbuap. Menduhunenekmâ manmannenŋe âiŋe ningiwuap yakât dop kum sâwe. ⁵³Soki âlâ sâmbâlâkŋaŋe tatmâ kon sâmap. Kon sâmbumbulele otmap. Yakât dopŋeâk nenŋe hâknenŋe hânŋiŋe pilânom. ⁵⁴⁻⁵⁵Pilâmunŋe hâknenŋe âiŋe ningimu haŋgalakmâ manman kârikŋan manbisâin. Yâhâ sâp yiwerenŋe yuâmâ hâhiwin kakŋan manmâ mum gamain. Yâhâ hâmbâi hâknenŋe âiŋe ningimu menom yan hâhiwin barak manmâ yâhâmbisâin. Emelâk Anitâŋe ya sâmb kalopgât otmâ yakât bulâŋe tetewuap. Yâkât poropete âlâŋe den kulemuŋap ya yuwu tap.

“Anitâŋe Mumuhât Amboŋe mem ge katbuap yapâek lohimbi ki munomai.”

Otmu Anitâŋe poropete âlâ den yuwu ekumu kulemuŋap.

“Bâe, Mumuhât Amboŋe, lohimbi hilipyongowuatgât dop biatsap.

Otmu hâhiwin yiŋgim yâhâwuatgât dop gurâ ki tap.” Den yawu tap.

⁵⁶Yakât otmâ yuwu sâmune nânŋâŋet. Biwinnenŋambâ nânŋân nânŋân bâlenŋe topŋe topŋe tetemu ya watmâ otmunŋe bâlemap. Otmunŋe bâlemap yan Anitâhât girem den nânŋâmunŋe biwinnenŋan hâumu girem den ya loŋgâem tosa miain sâmb nanŋangimain. Yawu manmain yakât huhopŋe Manman bâlenŋahât Amboŋaŋe hâhiwin topŋe topŋe ningimu manmâ mum gamain. ⁵⁷Yawu gârâmâ Anitâŋe tihitnenŋe otmâ Kutdânenŋe Yesu Kiristo hânŋâŋumu ge kawenenŋan kinmâ tosanenŋahât matŋe miop. Yakât otmâ yâkâlen biwinnenŋaŋe kepeim yâkât wâtŋan kinmunŋe Manman Bâlenŋahât Amboŋaŋe ki mem ge katnenekbuap. Yawuâk manmâ munom otmuâmâ sâp pesuk sâwuawân Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap. Yakât otmâ Anitâ mepaenom.

⁵⁸Bukulipne, biwiyeŋaŋe Kutdâhâlen tiŋâk hikum mannomai. Yawu otmâ âi sâmb yiŋgiop yakât biwiyeŋaŋe tiŋâk kepeim tuhuŋetâ bulâŋe topŋe topŋe tetewuap.

Yerusalem kapi ambolipŋe yengât tewetsenŋe menduhuwi.

16 ¹Otmu Yerusalem kapi ambolipŋe Kiristohâlen biwiyeŋaŋe kepeim mansai ya nombotŋaŋe senŋe âlâlâhât umburuk mansai ya yengât den pat ekyongomune nânŋâwi. Yâhâ yeŋe girawu tânyongonom sâmb âinohowi yakât yuwu sâmune nânŋâŋet. Galatia kapi ambolipŋe tewetsenŋe menduhunomai sâmb mâtâp tiripyongowan yawuâk yen tiripyongomune otnomai. ²Nâŋe yengâlen takawom yan nanŋe menduhum katne sâmb pânŋetâ biatmapgât nânŋâm Sande ârândân menduhuaknomai yan nepyeŋahât hâmenŋe memai yakât torehenŋe mem Yerusalem kapi ambolipŋe yengât pat sâmb menduhum konohân katŋetâ

tatbuap. ³Otmu takawom yan yeŋe bukulipyenŋe nombotŋaŋe nanŋe mem ari Yerusalem kapi ambolipŋe yinginomai sâŋ lok katyekbi ya pepa kulemgum yingiwom. Kulemgum yingimune mem ari Yerusalem kapi ambolipŋe tiripyongoŋetâ buku otyinginomai. ⁴Yawu gârâmâ nine orowâk arinomgât mâtâp tetewuap otmuâmâ orowâk arinom.

Pauloŋe nep tuhuwom sâŋ nâŋgân nâŋgân kalop.

⁵Yâhâ nâmâ Epeso kapi yu pilâm yengâlen takawom. Anŋoân Makeronia hânân kapi tatmâ arap ya yengâlen ari Kiristohât komolipŋe girawu mansai ya kapi ârândâŋ hawamgum yekmâ yaŋak yengâlen takawom. ⁶⁻⁷Yengâlen takamune yen orop tipiŋe mannom. Yawu gârâmâ Kutdânenŋaŋe nâŋgânihimu yen orop sâp kâlep manmâ to yambu pesuk sâek sâŋ mambotbom. Otmu to yambu pesuk sâwuap yan mâtâp meniŋetâ wosapâ me wosapâ ariwom yakât ki naŋgan.

⁸⁻⁹Sâp yuâmâ Epeso kapi yuân manmâ Kiristohât den pat âlepŋe kâsikum yingimune lohimbi dondâŋe yâkâlen biwiyenŋe katnomaihât mâtâp teteap. Otmâ lok dondâŋe gurâ mâtâp yu maŋgunihine sâŋ oai. Yakât otmâ tipiŋe tatmâ âi tuhumune Pentikos hombaŋ otbuawân kapi yu pilâm Makeronia ariwom.

¹⁰⁻¹¹Timoteoŋe yengâlen takawuap yan ki ekmâ mete kârâ otnomai. Nâŋe Kutdâhât hoŋ bawangim âi meman yukât dopŋeâk hoŋ bawangim âi memap. Yakât otmâ takamu buku otbawangim mâtâp mewanginŋetâ lohotŋan takamu eŋaknom. Yâhâ nâmâ bukulipyenŋe orop manmâ yâkât mambotbawangin.

¹²Otmu bukunenŋe Apolo yâkât yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Bukulipyenŋe pilânenekmâ yengâlen âwurenomai yan gâ orowâk arinomai sâŋ ekum meme sâsâ tuhum gan. Yawu gârâmâ sâp yiwereŋeâmâ orowâk takanomaihât hâkâŋ oap. Yâhâ sâp âlâen mâtâp tetewangiwuap yanâmâ âlepŋe hâŋgâŋumune yengâlen takawuap.

Den bâiŋe sâop.

¹³Otmu yeŋe Kiristohât wâtŋan kinmâ yuwu otmâ mannomai. Biwiyenambâ nâŋgân nâŋgân bâleŋe âlâlâ tetemu ya watmâ otmain sâŋ biwiyenŋe galemahom mannomai. Me bukulipyenŋe nombotŋe Kiristohât den kelaŋgatmaiŋe eŋatyenŋan kioŋmaiŋetâ biwiyenŋe ki pâlâmŋe otbuap. Yawu manmâ Kiristohâlen biwiyenŋe hikuakmâ konohâk otmu tânahom mannomai. Otmu lohimbi belâŋen manmaiŋe mâtâp maŋguyingimaihât kârihem kinmâ manmanyenŋe galemahom mannomai. ¹⁴Otmu Kiristo orop biwiyenŋe kepeiakmâ konohâk otmu tep âlep naŋgangim hoŋ bawanginomai.

¹⁵⁻¹⁶Bukulipne, anŋoân yengâlen gâtŋe lok âlâ, kutŋe Setepanas sâŋ, hep torehenlipŋe orowâk Kiristohâlen biwiyenŋe kepeiwi. Yawu

otbi yapâek manmâ gai ya topyeŋe nâŋgâm heŋgeŋguai. Otmu Akaia hânân kapi tatmâ arap yakât ambolipŋaŋe Kiristohâlen biwiyenŋe kepeim manmai ya yengât nâŋgâm yâkŋe hoŋ bayiŋgim mansai. Yakât otmâ yeŋe lohimbî yawuya yengât nâŋgâŋetâ yahatmu amutyenŋan manŋetgât naŋgan. ¹⁷⁻¹⁸Otmu yen orop ki enjakmâ mansaingât tepne dondâ nâŋgânyingian. Yawu gârâmâ Setepanas bukuyâhâtŋe, kutyetŋe Potunato yet Akaiko sâŋ, yâkŋe yeŋe tepyeŋe nâŋgânihiai yakât eknohoŋetâ biwine huruŋ sâop. Yakât otmâ tep hero nâŋgâyingian. Otmu hâŋgânyongomune âwurenomai yan nâŋe heroŋe nâŋgâyingim mansan yakât den pat ekyongoŋetâ yen gurâ yawuâk biwiyenŋe huruŋ sâwuap. Yakât otmâ yengâlen takanomai yan ewe katyeknomaihât naŋgan.

¹⁹Den bâiŋe sâwومان. Asia hânân yu kapi tatmâ arap yakât ambolipŋaŋe biwiyenŋe Kiristohâlen kepeim mansaiŋe yengât nâŋgâyingiai. Otmu lohimbî yâhâp, kutyetŋe Akuila yet Pisisila, lohimbî nombotŋaŋe yâk yetgât emelan yâhâ menduhuakmâ Kiristohât den alahum kiki mewaŋgim mepaemai yaŋe orowâk yengât nâŋgâyingiai. ²⁰Otmu bukulpine nâ orowâk tânahom mansainŋe yawuâk nâŋgâyingiai. Otmu Anitâ yet Kiristohâlen biwiyenŋe kepeim mansai yeŋe heroŋe naŋganinomai.

²¹Otmu lok ekap yu kulemguaŋ yu ekumune kiripi nihimu nine bâtnaŋe bâiŋehen kutne kulemguaŋ yu ekmâ nâŋe heroŋe nâŋgâyingian yawu nâŋgânomai.

²²Yawu gârâmâ yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe Kutdânenŋe ki ewe katmâ yâkâlen biwiyenŋe kepeim mansai yamâ Anitâŋe hilipyongowuapgât naŋgan. Yakât Kutdânenŋe âwurem gewuap.

²³Kutdânenŋe Yesu tihitnenŋe otmapŋe biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe mem konohân tuhumu kepeiakmâ manŋetgât Anitâ ulitguman.

²⁴Yen orop biwinenŋaŋe Kiristohâlen kepeim mansain. Yawu manmâ biwinaŋe kepeiyekmâ nâŋgâyingim mansan. Yawuâk.

Nâ bukuyeŋe,
Paulo